נושאים באגרות הראי"ה

ארץ ישראל

218 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

ארץ ישראל היא הנושא הרחב ביותר באגרות, והיא נוגעת כמעט בכל נושא אחר. בדף זה מרוכזים העניינים הישירים: האהבה לארץ והקריאה לגדולי ישראל לשוב לחבת בניינה, קניית קרקעות ויסוד מושבות, השלום בתוך המושבות, והדאגה לעולים שיוכלו להתפרנס בארץ.

הרב קוק, שעלה ליפו בשנת תרס"ד (1904), רואה בעיניו את השינוי: "מצב מאיר כזה באי"י לא היי לנו מאז גלינו ממנה" (כרך א', אגרת קסא). לכן הרב קוק פונה שוב ושוב לרבני הגולה ולעשיריה, שישתתפו בבניין הארץ, ושלא ישאירו אותו בידי אחרים בלבד.

חבת הארץ

כרך א', אגרת א: לדוד־זקנו, ר' מרדכי גימפל יפה, לרגל עלייתו לארץ ישראל: הרב קוק שמח שהארץ זוכה לגדול כזה, ומברך שאוויר הארץ יוסיף לו חיים.

"ואוירא דאי"י תוסיף עליו שנות חיים ותעצומות"

כרך א', אגרת קנט: קריאה לרבני הגולה וראשי הקהילות: בדורות הקודמים הדליקו צדיקים את אהבת הארץ. כעת נפתח פתח של תקווה, ויש לשוב לחבת בניינה.

"ומפתח תקות ישועה, שנפתח כחודו של מחט, נקוה לד' שיאר לנו לפתח פתחים רחבים, כפתחו של אולם"

כרך א', אגרת קסא: להרב שמואל אלכסנדרוב: מצב מאיר כזה בארץ ישראל לא היה מאז הגלות.

"ענן היאוש שהי' פרוש על דורות יוכל להתפזר בתנופת יד קלה"

כרך ד', אגרת אקמד: קריאה ליושבי ירושלים להתאזרח: ההודאה בארץ, שבה נשתבח יוסף, מתקיימת עתה בהתאזרחות החוקית.

"מצות ההודאה בארצנו הקדושה, היא המדה הקדושה שנשתבח בה יוסף הצדיק"

גאולת הקרקע ויסוד מושבות

כרך א', אגרת רכט: לאגודה לקניית קרקעות בביאליסטוק: הרב קוק משיב על שאלותיה המעשיות: איך רושמים קרקע, וכמה עולה התיישבות של משפחה.

"קצבת הסכום הרגילה בעד התאחזות משפחה בינונית, עם כל מכשיריה, לעבודת זרע, היא בערך שנים-עשר אלף פרנק"

כרך ב', אגרת תקנד: לחברה לקניית קרקעות בביאליסטוק: ברכה נלהבת על יסוד המושבה, ובמיוחד על הסעיף שהיא נוסדת על יסודות התורה.

"הנני אלופי היקרים, רוחץ בנחלי עדנים, וממולא שובע שמחות בעת כתבי אליכם דברי אלה"

כרך ב', אגרת תרצז: לאגודת 'נחלת אבות': הרב קוק תומך באגודה שמייסדת מושבות לשומרי מצוות, שיהיו לאות ולמופת.

"שובו בנים לגבולם, ויסוד הקודש, שהוא מקור החיים, קדושת התורה והמצוה באש דת קודש ואמונת אומן, מוכרח הוא שיבוסס בבנין הארץ"

כרך ד', אגרת אקצז: קריאה ליהודי כל הארצות: הקרן הקיימת כבר גאלה חלקי אדמה, אבל מעט לעומת מה שעומד להיגאל. כל העדות והמפלגות צריכות לתרום.

"דעו לכם כי השעה מוכשרת מאד כעת לרכוש לנו הרבה חבלי אדמה"

כרך ד', אגרת ארו: קריאה לתמוך בבני ברק, מקום התנאים, שבה החל הרב יצחק גרשטנקורן להתיישב.

"קומו נא לעזרת ד' בגבורים, להקים ארץ שממה מחורבנה"

שלום במושבות

בשנות יפו הרב קוק שימש גם בורר ומפשר במושבות. הרב קוק נזהר שלא לשלוט בהן, ופועל רק כדי להחזיר את השלום.

כרך א', אגרת רטו: למושבת ואדי חנין: הרב קוק אישר ועד רק כי המושבה הייתה הרוסה בלי הנהגה. אם רוב הקהל רוצה ועד אחר, יבחרו באספה כללית.

"רק מפני שראיתי המושבה הרוסה בלא שום הנהגה, הוכרחתי להתערב בדבר"

כרך א', אגרת רכד: לוועד פתח תקווה: תשובות מפורטות על פסק הבוררות במושבה, שהרב קוק עמד בראשו, בעניין החובש וזכות הבחירה.

כרך ב', אגרת שפו: לברון אדמונד דה רוטשילד: איכרי עקרון הם עובדים ישרים, והפקידות דוחקת אותם בשטרות שהם למעלה מכוחם.

"האכרים התמימים הללו נודעים הם לנו בארץ ישראל, לעובדים ישרים, עמלים בזיעת אפם, להביא לחמם מהארץ"

עבודה ופרנסה לעולים

כרך א', אגרת קס: לרבני הגולה: היישוב נשען על מכירת היין, אבל עשירים יראי שמים אינם קונים יין מארץ ישראל. בשנה שעברה נעקרו כרמים בגלל המשבר.

"הם אך החלו לעשות ד' יצא לקראתם"

כרך ב', אגרת תקמד: לוועד הזמני של 'אגודת ישראל': שאלת הפועלים הדתיים היא דרך ישרה להרים את ערך האגודה בארץ. הרב קוק מציע להקים חוות פועלים שומרי תורה.

"אם תמצא לנו בקרוב חות-פועלים אחת שהיהדות הנאמנה מושלת בקרבה, יש לקוות הרבה מהשפעתה"

כרך ד', אגרת ארכד: קריאה לסייע למחוסרי עבודה: העולים מחפשים עבודה ואינם מוצאים, ויש לעזור להם שלא יעזבו את הארץ.

"המצוקה הגדולה של אחינו העולים לארצנו הקדושה, בלבבות מלאות שאיפה לעבודתה ובנינה"

כרך ד', אגרת אקלד: לד"ר אברהם יעקב ברוור, על השם 'יזרעאל' לעפולה: בארץ ישראל, ובפרט בזמן האתחלתא דגאולה, השם שקובעים ישראל הוא העיקר.

"יותר מחוור הוא שלא להתחשב כלל עם השם של הגויים, והשם אשר יקבע ע"פ ישראל בעלי המקום, זהו השם היסודי"

מה מלמדות האגרות

לראות את האור. "ענן היאוש שהי' פרוש על דורות יוכל להתפזר בתנופת יד קלה" (כרך א', אגרת קסא).

הגדולים צריכים לבנות. הרב קוק קורא לגדולי ישראל לשוב לחבת בניין הארץ (כרך א', אגרת קנט), ותומך במושבות על יסוד התורה (כרך ב', אגרת תרצז).

לא לשלוט, אלא לשמור על השלום. במושבות הרב קוק מתערב רק כשאין ברירה (כרך א', אגרת רטו).

לדאוג לעולים. אסור שעולה יעזוב את הארץ מפני שלא מצא פרנסה (כרך ד', אגרת ארכד).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מביא את דברי הרב קוק ב"אורות" שהדברים הנצרכים ליישוב ארץ ישראל הם "גופי תורה": בגלות היו העיסוקים המעשיים הכרח שיש לצמצם, ובארץ הם חלק מן התורה, כי בלעדיהם אי אפשר לבנות את הארץ. ועוד כתב הרב קוק שההתגברות הרוחנית העליונה דווקא מחזקת את התכנים המעשיים, ורק בימי החורבן, כשישראל נעקרו מאדמתם, נדחקה ההדרכה אל הרוח המופשטת לבדה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

הרצי"ה תיאר את קריאתו של הרב קוק לעם, שנים לפני השואה, לעלות לארץ: לא כקריאה למצוות יישוב הארץ או לקדושתה, אלא כקריאה פשוטה להצלת נפשות - של הדור, של ילדיו ושל העם כולו - מסכנה לגוף, לנפש ולנשמה, שאין ממנה מקום בטוח באף ארץ מארצות הגולה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"מסירות נפש למען ארץ ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם מותר למסור את הנפש על ארץ ישראל? שאלה שלא נשאלה בדורות הקודמים, שבהם יישוב הארץ היה כרוך תמיד בסכנה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"אורות ארץ ישראל פרק א - הקשר הנכון לארץ ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: ביאור הפרק הראשון של "אורות - ארץ ישראל": ארץ ישראל אינה אמצעי בלבד, אלא חטיבה אחת עם עם ישראל. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"מהי ירושת הארץ" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: קניית קרקעות היא מצווה גדולה והכנה, אבל מצוות ירושת הארץ במלואה היא ריבונות האומה בארצה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"רבי זירא - תורה, ארץ ישראל ומסירות נפש" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: דמותו של רבי זירא והקשר שבין תורה, ארץ ישראל ומסירות נפש. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"עיקר מצוות ארץ ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: עיקר מצוות ארץ ישראל אינו רק הישיבה בה, אלא הכיבוש הממלכתי - שהארץ תהיה בידינו. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"'גם כאן גלות'?" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: יש שטענו שאין טעם לעלות לארץ, כי גם בה השכינה בגלות - ומה התשובה לכך. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"'אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה'" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מי שיושב בחוץ לארץ וכל עולמו צפייה לארץ ישראל - כאילו גר בה; ומה על מי שאינו מצפה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"הנבואה תלויה בארץ ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: הנבואה אפשרית רק בארץ ישראל או בעבורה, לפי הגמרא והכוזרי - ולכן גם תחיית הרוח קשורה בשיבה לארץ. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"ערכה של ארץ ישראל - בסודות התורה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: בגלות הוצפן ערכה של ארץ ישראל בתוך סודות התורה, ולכן כדי להבינו צריך לעסוק בפנימיות התורה - והסיפור על הגרעין מכפר הרא"ה שבא למרכז הרב. (מקור: מתוך ספרי הרב)

קובצי מקורות בנושא

אגרות של הרב קוק, מקובצות לפי עניין (מתוך ספרי הרב)

שלבים פתאומיים בגאולה: בנספח שעניינו שגאולה יכולה לבוא גם בשלבים פתאומיים, "בדרך של דליגה", כדברי הנביא "ופתאום יבוא אל היכלו האדון", מביא הרב אבינר כמה אגרות של הרב קוק. (כרך א', אגרת קיב; כרך א', אגרת מז)

השפעת הנשמה על ההוויה כולה: בנספח שעניינו השפעת נשמת האדם על ההוויה כולה, מביא הרב אבינר את האגרת שבה נשאל הרב קוק כיצד לחזק את חיי הנפש לעבודת ה' בשמחה ובגבורה. (כרך א', אגרת שא)

האגרות שבנושא

218 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת א דוד־זקנו, הגאון ר' מרדכי גימפל יפה, אב בית דין רוזינאי · יום ב', פרשת ראה, תרמ"ח – זיימל

הרב קוק כותב לדוד־זקנו לרגל עלייתו הקרובה לארץ ישראל. הרב קוק משמח בכך שארץ הקודש זוכה לגדול כזה, אף שחוץ לארץ מתייתמת ממנו. הרב קוק מצטער שאינו יכול לבוא להיפרד ממנו, בגלל צורכי הציבור בעירו והשלמת החוברת הראשונה של כתב העת "עיטור סופרים". הרב קוק מבקש שיתפלל עליו במקומות הקדושים, ומציע לו לפרסם את חידושיו ב"עיטור סופרים".

כרך א', אגרת טו אחיו, ר' שמואל הכהן קוק · ב' לסדר וישב תרס"ד – (בויסק)

הרב קוק מתנצל על קיצור מכתביו. הרב קוק מודיע שהעלייה לארץ ישראל קרובה לצאת אל הפועל, כי מזרזים אותו מיפו ומירושלים. לדבריו אין לבטל את ישיבת ארץ ישראל בגלל חששות, וצריך להתחזק בביטחון בה'. הרב קוק מברך את המשפחה על הולדת בן לאחותם רוחמה.

כרך א', אגרת יז אגודת "פרי עץ הדר" · אדר תרס"ה – יפו

הרב קוק שמח על הקמת האגודה לגידול אתרוגים כשרים בארץ ישראל, במקום האתרוגים המורכבים הנפוצים. הרב קוק מפרט שלושה תנאים למתן הכשר: בירור מקור הגרעינים, משגיחים שיבדקו את השורשים, ומשגיח בזמן הקטיף והאריזה, וגם הפרשת תרומות ומעשרות ושמירה מערלה. הרב קוק קורא לרבני חוץ לארץ לתמוך בכך, לחיזוק יישוב הארץ.

כרך א', אגרת כא קריאה ציבורית (בעניין אסיפת המלמדים) · י"ב מנחם אב (תרס"ה) – רחובות

הרב קוק תומך ביוזמה לכנס את כל המלמדים ביפו ובמושבות, כדי לשפר את מצב החינוך והמלמדים, ומודיע שישתתף באסיפה.

כרך א', אגרת כב ועד המושבה עקרון · י"ב אייר תרס"ה – יפו

הרב קוק שמע שרב המושבה עומד לעזוב ולחזור לירושלים, כי אין לו דירה הגונה. הרב קוק קורא לוועד לדאוג לדירה, כדי שהרב לא יעזוב, ומדגיש את גודל המצווה שיהיה רב קבוע במושבה בארץ ישראל.

כרך א', אגרת כג הרב יהודה ליב קארעץ · י"ג אלול תרס"ה – יפו

הרב קוק מאשר שהאתרוגים מן המושבות שעליהם נתן הכשר נבדקו ואין בהם חשש הרכבה, וההשגחה עליהם בידי תלמיד חכם ירא שמים. הרב קוק מעודד לקנות אתרוגים דווקא מגנות של חקלאים יהודים, כדי שהכסף לא ילך לסוחרים ולערבים, ולחזק את יישוב הארץ.

כרך א', אגרת כה ועד המושבה עקרון · כ"ג תשרי תרס"ו – יפו

בהמשך לאגרת כב, הרב קוק שולח חמישים נפוליון כתרומה ראשונה לבניית בית לרב המושבה, ומזרז את הוועד למצוא מקום מכובד לבית. הרב קוק מבטיח שימצאו עוזרים רבים לכך.

כרך א', אגרת כז מכתב גלוי לבני התורה הצעירים בארץ ישראל · (תרס"ו) – יפו

הרב קוק קורא לתלמידי החכמים לצאת מן הקיפאון ולרכוש את "העט": לכתוב, לחדש ולהשפיע בספרות תורנית קבועה ואיכותית. הרב קוק מבקש מהם לקבוע לימוד מסודר בתורת הלב והמחשבה, מן המוסר ועד סתרי תורה, בלי לזנוח את ההלכה שהיא היסוד, כדי שמציון תצא תורה. הרב קוק מזהיר ממחשבות קודרות ומלימוד שטחי, וקורא לקדש את החיים ולא להתרחק מהם.

כרך א', אגרת לג ועד המושבה רחובות · אדר תרס"ו – יפו

הרב קוק מורה לוועד להתרות בבעלי בהמות דקות שמזיקות לנטיעות, ובעיקר לשקדים, ואם לא ישמרו עליהן – לקנוס אותם. הרב קוק מוסיף שיש לתקן את גידול הבהמה הדקה בארץ ישראל כך שיהיה רק באופן המותר.

כרך א', אגרת מא הרב ד"ר יוסף זעליגער · כ"ז מרחשון תרס"ז – יפו

על רעיון להקים "בית ספר גבוה לחכמת ישראל" בארץ ישראל. הרב קוק סבור שמסגרת רשמית מוקדמת מדי ועלולה להזיק. במקום זאת יש לטפח קבוצה קטנה של אנשים מעולים בארץ ישראל, לדאוג לצורכיהם, ולתת להם להעמיק בחכמת ישראל, כדי שתצא מהם ספרות קדושה וחיה שתשפיע על כל ישראל ועל העולם.

כרך א', אגרת מו כוללות הקהילות ביפו · כסלו תרס"ז – יפו

אחרי שחברי הוועד התפטרו, הרב קוק קורא להקים ועד כללי ומרכזי לכל ענייני יפו, של אשכנזים וספרדים יחד, שישא את דגל האחדות. הרב קוק מציע שכל בית תפילה יבחר שלושה נציגים, והם יבחרו ועד של שנים עשר חברים לפחות באסיפה בביתו.

כרך א', אגרת מז אחיו, הרב דב בער הכהן קוק · ט"ז כסלו תרס"ז – יפו

הרב קוק משתתף בצער יהודי רוסיה, ורואה בארץ ישראל סימני חיים ותקווה. הרב קוק קורא לחדש את חיבת ציון ברוח קדושה, כמו בימי הרב קלישר והרב אליהו גוטמכר מגרייץ, ולהעלות את הניצוצות שנפלו. הרב קוק מעודד עלייה ובניין הארץ בכל דרך, ומבקש מגדולי הרבנים לעשות למען תקומת האומה ולעסוק בפנימיות התורה בשפה ברורה. הרב קוק מוסיף שגם בריאות הגוף של תלמידי החכמים צריכה חיזוק.

כרך א', אגרת נב אחיו, הרב דב בער הכהן קוק · ט' שבט תרס"ז – יפו

הרב קוק דן בהצעה לייסד ישיבה ביפו ולהביא אליה את גיסם, ומסביר את הקשיים: רוב הבחורים הולכים לישיבות בירושלים. הרב קוק מציע לנסות קודם לשלוח שלוחים לגיוס כספים, ולשלב לימוד קבוע של מוסר. רוב האגרת עוסק באתרוגים מורכבים: בנוסף לפסול ההרכבה, יש לחשוש ל"בל תוסיף" מחמת חלק הלימון שבהם. בארץ ישראל התברר לו שכמעט כל האתרוגים שאין עליהם השגחה מורכבים, ולכן יש לתמוך באתרוגי המושבות. בסוף הרב קוק מברך את בני אחיו.

כרך א', אגרת נו ועד המושבה רחובות · י"ד שבט תרס"ז – יפו

הרב קוק שמע שבמושבות עוקרים גפנים בשבת על ידי גויים, ומזהיר שזו מלאכה מפורסמת של ישראל שאסורה גם בקבלנות, ויש בה חילול ה'. הרב קוק מבקש מהוועד לפרסם את האיסור במודעות.

כרך א', אגרת סג ועד בניין היקב ברחובות · ר"ח אדר תרס"ז – יפו

הרב קוק מוחה בתוקף על הכוונה לבנות את היקב בשבת, ומזהיר שגם בדיעבד יהיה בכך ערעור על היקב.

כרך א', אגרת סט הרב אברהם בנימין קלוגר · ער"ח ניסן תרס"ז – יפו

הרב קוק מנחם את הנמען על פטירת חתנו. הרב קוק שמח שיצטרף למאבק להחזרת מצוות אתרוג לכשרותה: בימי אביו (ר' שלמה קלוגר) היה רק חשש למורכבים, וכיום כמעט כל האתרוגים מורכבים. הפתרון הוא מטעי אתרוגים בידי יהודים בארץ ישראל. הרב קוק מספר שקונטרס שלו בעניין זה עומד להידפס.

כרך א', אגרת ע האדמו"ר הרב אלתר נח הכהן · ה' ניסן תרס"ז - יפו

הרב קוק מאשר קבלת כספים מהאדמו"ר לבניין הארץ, ושמח שהאדמו"ר וחסידיו מתאגדים ליישוב הארץ ברוח קדושה. הרב קוק מציע לקנות כרמים נטועים, לייסד יקב ליין כשר ולקנות קרקעות. הרב קוק מתאר את בניין הארץ וירושלים כ"אתחלתא דגאולה" וקורא לנחם את ישראל.

כרך א', אגרת עא הוריו, אחיותיו וגיסו הרב יוסף רבין · ערב פסח תרס"ז - יפו

מכתב ברכה לחג הפסח למשפחה. הרב קוק מתאר את הרגשת התקווה בארץ ישראל: לצד הצער על החורבן, ניצוצות של אור מתנוצצים בעלייה ובבניין, וקרני השחר של הגאולה מתפשטות. הרב קוק מתגעגע לבני המשפחה ומקווה שיזכו להתראות בארץ. בסוף הרב קוק שואל את גיסו על רעיון השלוחים.

כרך א', אגרת עב הרב אברהם מרדכי גאלדין · כ"ג ניסן תרס"ז - יפו

הרב קוק מאשר קבלת תרומה ושולח קבלות. הרב קוק קורא לתלמידי החכמים בגולה לעורר את אהבת ציון ולעודד עלייה וקביעת עסקים בארץ, כי רק מציון תבוא הישועה.

כרך א', אגרת עה מר זאב גלוסקין · י"ב אייר תרס"ז - יפו

הרב קוק מעביר תלונה של אגודת הכורמים ברחובות נגד הסינדיקט של היקב הכללי, ומבקש תשובה, אם לפשרה ואם לדין תורה. הרב קוק מצר על כך שיש המרחיקים את הרבנות מענייני היישוב מתוך פחד מהשפעתה, וכך מונעים מן היישוב כוח פועל חשוב.

כרך א', אגרת עח הרב אליהו חיים מייזל, אב בית דין לודז' · י"ד סיון תרס"ז - יפו

הרב קוק מודיע לרב מייזל על כשרות אתרוגי אגודת "פרי עץ הדר" מן המושבות: הם נשמרים מהרכבה, מערלה ומטבל. כיום רוב האתרוגים בעולם מורכבים בלימון, ולכן חשוב שגדולי פולין יעודדו קנייתם, לטובת המצווה וליישוב הארץ.

כרך א', אגרת פב אחיו, הרב דב בער הכהן קוק · (תרס"ז) - יפו

הרב קוק כותב בכאב שמצוות אתרוג כמעט בטלה בגלל ההרכבה שהתחילו בה היוונים, ושמח על שזכה לעורר את התיקון בעזרת אתרוגי ארץ ישראל. לדבריו הגברת התשוקה לארץ ישראל היא מיסודות העבודה בדור, ואין לבדוק את מדרגת הכשרות של העולים, כי "את הפסולת תקיא הארץ".

כרך א', אגרת פג בתי הדין בירושלים, הרב שמואל סלנט והרב חיים ברלין · ח' מנחם אב תרס"ז - יפו

הרב קוק מודיע שבמושבות מונו אנשים נאמנים לתקן הפרשת תרומות ומעשרות מפירות הנמכרים בשוק ירושלים, ומבקש להודיע לציבור לקנות רק פירות עם תעודת הכשר מן הממונה בכל מושבה. ההכשר נדרש גם על פירות שנקנו מגוי, ויכלול גם בדיקת ערלה.

כרך א', אגרת צד הוועד של פתח תקווה · ד' תשרי תרס"ח - יפו

הרב קוק מבקש מוועד המושבה לבטל הצגת תיאטרון שעמדה להתקיים בה. הרב קוק מצטרף לדברי רבני ירושלים: ההצגות, בדרך הגסה והפרועה שבה הן נעשות, פוגעות במידות הקדושות של ישראל ומחללות את שם ארץ ישראל. כל שכן אין לשמוח 'בסוד משחקים' בעת צרה, כשדם ישראל נשפך. הרב קוק מאחל שנשמח בישועת ה'.

כרך א', אגרת צו רבני אגודת 'כנסיה של תורה' בירושלים · (תרס"ח) - יפו

הרב קוק שמח על ייסוד הכנסייה ומתנצל שאינו יכול לשלוח חידושי תורה. הרב קוק מעיר בקצרה בעניין מתנות עניים בזמן הזה. עיקר האגרת הוא קריאה לחכמי ארץ ישראל לשאוף לגדולות ולהעמיד את 'תורת ארץ ישראל' במקומה הראוי. בארץ ישראל שופעת רוח הקודש מן הכלל אל הפרט, ואילו בחוץ לארץ הלימוד עולה מן הפרטים. אין לחכמי הארץ לחקות את פלפולי חוץ לארץ. עליהם לשלב יראה, אמונה ומוסר עם עומק ההלכה, ולשמור על בריאותם ועל שמחתם, יחד עם השתתפות בצער הכלל.

כרך א', אגרת צז הגאון ר' יואל זלקינד, אב בית דין רייגרוד · י"ב מרחשוון תרס"ח - יפו

הרב קוק כותב שהחל בהכנות להקמת ישיבה חדשה למרכז הישוב החדש. זה רעיון גדול ומחודש, שראוי שכל גדולי ישראל ישתתפו בו כדי להרים קרן התורה והיהדות בארץ. אין הרב קוק מסכים לשלוח לשם כך משולחים כנהוג. הסכומים הגדולים הנדרשים צריכים לבוא מהשתדלות של גדולי תורה אצל גדולי עושר. בסוף הרב קוק מבקש את הספר 'ויכוח על האהבה' תמורת ספריו.

כרך א', אגרת צח חברי לשכת 'המזרחי' לארצות המערב · י"ג מרחשוון תרס"ח - יפו

תשובה מפורטת לשאלון על מצב החינוך בארץ ישראל. החינוך הישן: תלמודי תורה רבים, עם מעלות וחסרונות שצריך לתקן; אגודת 'שומרי תורה' מגינה על היהדות מפני בתי הספר הלאומיים־החילוניים. אין עדיין בית ספר דתי לבנות, ויש צורך דחוף בכך. הרב קוק מתאר חדר חדש ב'אחוה' שלומדים בו עברית, המתאחד עם 'שערי תורה', ומחלקת מלאכה. הרב קוק גם מתאר את בתי הספר החדשים והמורים בהם. העיקר שחסר הוא בתי ספר שמוריהם יראי שמים ומכירים בצורכי החיים, יחד עם ישיבה גדולה. הרב קוק מציע את עזרתו כרב הישוב החדש, ומדגיש את התועלת בידיעת ערבית ותורכית לחכמי תורה.

כרך א', אגרת צט הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי, מחבר 'דורות הראשונים' · כ"ה כסלו תרס"ח - יפו

הרב קוק פונה לר' יצחק אייזיק הלוי ולכל חכמי ישראל לסייע בהקמת ישיבה גדולה ביפו, במרכז הישוב החדש. הישוב החדש נבנה בידי כוחות זרים לנשמת ישראל, ויש להחדיר בו תורה ואמונה, באופן שיוכל ללכת יחד עם החיים. הישיבה צריכה להיות מפוארת, ותועיל גם לישוב הישן ולכל ישראל. הרב קוק מצרף את מכתבו הנדפס בעניין.

כרך א', אגרת ק הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, אב בית דין לידא · ר"ח טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק פונה לר' יצחק יעקב ריינס, ראש תנועת 'המזרחי', ומבקש לאחד כוחות בפעולות בארץ ישראל, כדי שהכוחות לא יתפצלו. בראש הדברים עומדת הקמת ישיבה גדולה במרכז הישוב החדש, מהודרת בפנימיותה ובחיצוניותה, שתשאב כל טוב מכל מקום. הרב קוק מבקש תשובה כדי לדון בפרטים.

כרך א', אגרת קא המטיף ר' צבי הירש מסלנסקי · ר"ח טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק פונה למטיף הנודע ומבקש את עזרתו בהקמת ישיבה גדולה ומפוארת במרכז הישוב החדש. לשם כך נחוצים אמצעים רחבים, והרב קוק סומך על כוח הטפתו של מסלנסקי לטובת הדת.

כרך א', אגרת קב ר' בנימין מנשה לוין · ז' טבת תרס"ח – יפו

הרב קוק משבח את בנו הרצי"ה כמעט היחיד שמבין את דעתו. הרב קוק פורש את שתי מטרות הישיבה: האחת, להציל יחידי סגולה בלימוד מסודר של פנימיות התורה, שרק ארץ ישראל מוכשרת לו. השנייה, להחיות את הישוב החדש בטל של תורה, ולהעמיד תלמידי חכמים שבניין הארץ יקר להם. הרב קוק כותב שזו בושה שרק מי שהדופק הישראלי חדל בלבו עוסק בבניין הארץ, והכשרים רואים בו 'רע מוכרח'. הרב קוק גם מתאר צורך ברבנות מרכזית מבוססת לישוב החדש, עם יכולת לנסוע בין המושבות ולהדפיס.

כרך א', אגרת קג הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי, מחבר 'דורות הראשונים' · כ"א טבת תרס"ח – יפו

הרב קוק מודה על ארבעת הכרכים של 'דורות הראשונים' שקיבל במתנה, ומעיר על דיון הספר ביחס בין הבבלי לירושלמי. לדבריו יש לפתוח פתח גם במחיצה שבין חכמת האגדה לחכמת ההלכה, שנובעות מן הנבואה ומן החכמה. הנבואה השפיעה על דרכי תורה שבעל פה, כשיטת התוספות ומן המשנה 'וזקנים לנביאים', ולכן בארץ ישראל, מקום הנבואה, ההבנה פנימית ואינה צריכה אריכות בירורים: 'אוירא דארץ ישראל מחכים'. בסוף הרב קוק חוזר ומבקש סיוע לישיבה ביפו.

כרך א', אגרת קו הרב הראשי ד"ר נפתלי הכהן אדלר, אב בית דין לונדון · כ"ט טבת תרס"ח – יפו

הרב קוק ממליץ לפני הרב אדלר על יין אגודת הכורמים במושבה רחובות, שנעשה בכשרות מלאה, כולל קיום המצוות התלויות בארץ וכשרות לפסח. האיכרים בונים את הארץ בכוחם ולא מתמיכות, ואחד מחבריהם פתח בית מסחר ליין בלונדון. הרב קוק מבקש מהרב אדלר לתמוך בהם תמיכה רוחנית.

כרך א', אגרת קז הגאון ר' אליהו מאיר פייבלזון, אב בית דין קופישוק · ג' שבט תרס"ח – יפו

הרב קוק מברך על מעבר הנמען לקהילה חדשה. הרב קוק תומך ברעיון ליישב מושבות של יראי שמים, אך מפקפק בביצועו בגלל רפיון הידיים שאצל היראים, כדברי הגר"א שהעוסקים שלא לשמה זריזים יותר. במקום לחכות למושבות חדשות יש לחזק את היהדות בישוב החדש הקיים, שבו יש תלמידי חכמים ויראים רבים, יותר ממה שמגזימים בחוץ לארץ. הרפואה היא ישיבה גדולה לישוב החדש, המשלבת דרך ארץ ויראת שמים, ובכך תיעקר טענת המתפרצים שבחינוך הישן אין דרך ארץ ורעיון לאומי.

כרך א', אגרת קט הרב ר' אלתר נח הכהן · י"ט שבט תרס"ח – יפו

הרב קוק מודה על מכתב ועל מתנה ששלח לו הרב. הרב קוק מברך על פעולתו לקשר נפשות לחיבת ארץ ישראל, ומבקש פרטים על התיישבות יראי ה' בארץ. לדבריו זו 'עיקר עבודת הקודש בארץ ישראל בדורנו' והכנה לגאולה.

כרך א', אגרת קי הרב ר' שמואל אלכסנדרוב · כ"ט שבט תרס"ח – יפו

הרב קוק משיב לאלכסנדרוב על השגותיו. בעניין 'אחדות ההפכים': מצד המחשבה העליונה אין הפכים כלל, ושני משפטים הפוכים רואים את העניין משני צדדיו. על תפיסת ה'אין' אצל הבודהיסטים: זו מציאות של שאיפה להיעדר, שנובעת מראיית הרע בלי נועם ה'. לעומת זאת ההכרה הישראלית שואפת להוויה שלמה. התנועה הישראלית לא השתנתה מימי אברהם, אלא רק מאירה פעם בבהירות ופעם בכהות. בעניין ירושלים: החוגים שבה מבטאים את אבלות האומה, ולכן יש לייסד תחילה יסודות בריאים בישוב החדש, ולכן תוכנן הישיבה ביפו.

כרך א', אגרת קיא הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ב' אדר ראשון תרס"ח - יפו

תשובה לשאלותיו של ר' יצחק אייזיק הלוי על רבנים במושבות. בהוראת איסור והיתר רב במקום יועיל מאוד. בדיני ממונות עדיף בית דין מרכזי של הרבנות הכללית ביפו, וראוי לחבר אליה גם את מושבות הגליל. צורכי הציבור מנוהלים בידי ועדים. רבנים שהם דרשנים טובים ויראי שמים יפעלו הרבה. אברכי ירושלים אינם בטלנים אלא בחיצוניותם: יש בהם כשרונות גדולים, ואם יינתן שכר הגון ולבוש מותאם לבני אירופה יוכלו לשמש רבנים במושבות. הרב קוק גם כותב על דרכי הלימוד בירושלים, ועל הצורך במרכבה ובקופה כדי לסבב בשלושים המושבות.

כרך א', אגרת קיד הרב יקותיאל קממהר · י"ב אדר ראשון תרס"ח - יפו

בעניין אתרוגים מורכבים: הלכה למעשה, רוב האחרונים אסרו אותם. כיום ברור שכל האתרוגים הנמכרים בשוק בלי השגחה מורכבים, גם אלה של קורפו, ואילו אתרוגי ארץ ישראל של האיכרים היהודים כשרים בוודאות. קניית אתרוגי הארץ מחזקת את ישוב הארץ ומונעת חיזוק ידי עוברי עבירה. חיבת הארץ וכשרות ודאית עדיפות על 'הידור' מדומה של מראה. הרב קוק גם כותב על הישיבה: עיקרה לימוד קבוע בחלקי התורה הפנימיים, מן המוסר והמחקר ועד הקבלה.

כרך א', אגרת קטז ועד המושבה ראשון לציון · י"ד אדר ראשון תרס"ח - יפו

פועלים חיללו שבת בפרהסיא במושבה בהכנות לתיאטרון. הרב קוק שמח שהדבר עורר כעס בין בני המושבה, אות לנשמה הישראלית החיה בהם. אבל אין די בכעס: על הוועד למחות מחאה רשמית ופומבית, ולהעניש את המחללים ככל שבידו, כדי להגן על כבוד השבת וכבוד הארץ.

כרך א', אגרת קיח הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, אב בית דין לידא · כ"ה אדר ראשון תרס"ח - יפו

הרב קוק תומך באיחוד הישיבה שלו עם בית המדרש ש'המזרחי' מבקש להקים. ההכרה בצורך בדרך חדשה כבר התפשטה בין גדולי הארץ, וגם 'שומרי תורה' התקרבה לכך. הישיבה תייסד 'חכמת ישראל' על דרך הקדושה: היסטוריה, ביקורת, הגיון ושירה. הרב קוק מסביר שהחרם על לימודי חוץ ושפות זרות בארץ היה מוצדק לשעתו, אבל לא הוגבל בזמן. מטרת הישיבה להוציא גדולי ישראל, שישפיעו על ישראל ועל העולם השפעה תרבותית אדירה מתורת ארץ ישראל.

כרך א', אגרת קכט הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, אב בית דין לידא · ד' ניסן תרס"ח - יפו

הרב קוק מזכיר את מכתבו הקודם בעניין הישיבה לישוב החדש, ומבקש לדעת אם 'המזרחי' יגש מיד להקים את הישיבה או את בית המדרש. כל יום בלי פעולה בארץ הוא הפסד גדול, כי זו 'עת זהב'.

כרך א', אגרת קלב הרב חיים אלעזר הכהן ביחובסקי · כ"ב ניסן תרס"ח - יפו

הנמען הציע אמצעים כמו עזרת הממשלה נגד הכופרים בארץ. הרב קוק משיב שאלה יתקנו רק מעט. הירידה באה לא מפני שהרבנים לא מחו, אלא מפני שרק מחו ולא עוד. שורש הכישלון הוא זניחת האור האלוקי מן הלב והמוח. כולם עוסקים רק ב'פראסטע פרומקייט' (חרדות פשוטה), ואפילו החסידות שינתה טעמה. העיקר להתאגד להזריח את האור האלוקי, לחזק ישיבות שלומדים בהן עניינים אלוקיים, ולקחת לידינו את ישוב הארץ המעשי, במוסדות של עסקים ואומנויות ולא רק של נדבות. בעניין החלוקה - לא להעניק לפריצים, אבל לא זה יסוד העבודה.

כרך א', אגרת קלז הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · י"ב אייר תרס"ח - יפו

הרב קוק דוחה את הרמז שרבני ארץ ישראל מבטלים דעתם בפני השפעות חוץ. החובה עתה היא להכין בסיס ליהדות ארץ ישראל, ולכן צריך להמשיך כוחות חדשים שיהיו מוכשרים לחיי החברה, עם לימודי חול ושפות, ועם חכמת ישראל ודעת ה'. אי אפשר לשנות את המוסדות הקיימים, ולכן יש להקים ישיבה חדשה בישוב החדש. היא תכשיר רבנים למושבות, מחברים ומורים, ואחריה יקומו בתי מלאכה ובתי ספר לחקלאות. הצלחת הניסיון תשכנע את הישנים. כל ההנהגה הפנימית תהיה בידי שומרי אמונים.

כרך א', אגרת קלט אגודת 'קהלת יעקב' · כ"א אייר תרס"ח - יפו

הרב קוק מברך את האגודה על מטרתה. לדבריו הגיע הזמן שיראי ה' 'יכבשו' את העולם המעשי בארץ ישראל, לא בריבים ובשלילה אלא בפעולות חיוביות: בניית מקורות פרנסה לבני תורה בעבודה ובבניין. כך יוכלו המצוינים להישאר באוהל התורה, ואורח חייהם, שמשלב תורה עם בניין הארץ, יהיה מופת לישוב החדש.

כרך א', אגרת קמג ועד המושבה רחובות · ט' סיון תרס"ח - יפו

שומרי מצוות בחוץ לארץ ובירושלים מתלוננים שפירות המושבות (שקדים, תפוזים ועוד) נשלחים בלי הפרשת תרומות ומעשרות ומכשילים בטבל, ורבני ירושלים מטילים את האחריות על הרב קוק. הרב קוק מבקש מהוועד לצוות שאין להוציא פירות מן המושבה בלי הכשר נאמן, ולהודיע לו על הממאנים כדי שהרבנות תפעל נגדם. כך לא יאמרו בגולה שהישוב החדש מחריב את הדת.

כרך א', אגרת קמד יהושע שכנוביץ, עורך עיתון (בעקבות ידיעה ב'הד הזמן') · י"ג סיון תרס"ח - יפו

פרצה של צעירים נגד הדת בפתח תקווה הייתה חמורה עוד יותר ממה שפורסם, והוועד מנע מהם עבודה עד שעזבו. הרב קוק מסיק שעם זרם החיים בארץ באים גם יסודות מקולקלים, והתרופה היא לחזק את שומרי האמונה במעשה ובישוב, בתורה ובמדע. יש להקים ישיבה מפוארת ובתי תלמוד לאומנות ולחקלאות, עם מורים שהלאומיות שלהם חיה בקדושה, בניגוד ל'לאומיות מזויפת' שחסרה קדושה. הרב קוק מעלה על נס את דרכו של הרש"ר הירש בגרמניה כדגם לעבודה בארץ ישראל.

כרך א', אגרת קמו הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · י"ז סיון תרס"ח - יפו

פאול נתן (מ'עזרה') עוסק בבית ספר טכני בחיפה, ואין חשש שישיבות ירושלים יתחברו אליו. הרב קוק מבהיר שתכלית הישיבות היא תחיית התורה, ולא רק העמדת רבנים, אבל במצב הנוכחי צריך להקדים את המוקדם. במושבות של מאה משפחות ויותר אין רב, מלבד פתח תקווה, ובגלל זה ירוד מצב היהדות שם. אברכי ירושלים מוכשרים, והעניות היא שמשפילה אותם. לחיבור תלמידי החכמים לישוב החדש צריך ישיבה גדולה ומכובדת במרכזו.

כרך א', אגרת קנ הרב יעקב יצחקי, רב ראשי של דרבנט (יושב בירושלים) · י"ד מנחם אב תרס"ח - יפו

הרב קוק שואל איך לפעול בעניין החינוך במושבה באר יעקב, שיש בה חשש שהחדשים יסיתו את הילדים מן הדת. הרב קוק שואל אם התושבים ישתתפו בהוצאות, ואם יסייעו להקים תלמוד תורה הגון.

כרך א', אגרת קנד ועד המושבה זכרון יעקב והרב וולפרט · י"ח אלול תרס"ח - יפו

הרב קוק שמח שזכרון יעקב קיבלה רב אחרי זמן רב בלי מורה הוראה, שבו נעשו פרצות. הרב קוק מבקש לבטל את המנהג לערוך חופות בתוך בית הכנסת, עם מנהגים שפוגעים בצניעות, ולחזור לחופה תחת כיפת השמיים כפי שגזרו גדולי ישראל. הרב קוק משבח את אנשי המושבה ומקווה שתהיה לתפארת הגליל.

כרך א', אגרת קנז הרב בנימין זאב הלוי הורוביץ · כ"ט אלול תרס"ח – יפו

הרב קוק שולח את מה שכתב על הפעולה במושבות. בעניין שפה זרה בבתי ספר כפריים יש מחלוקת פדגוגית, והרב קוק אינו קובע מסמרות. את השבחים שנתן לבתי הספר החדשים על דרך ארץ כתב מאומדנה, כי לא ביקר בהם, אבל הרושם השלילי שלהם על הדת ידוע ממעשיהם. עלינו לשפר את מעשינו כאילו הם מתוקנים כראוי.

כרך א', אגרת קנח ראשי אגודת 'בצלאל' · (תרס"ח, יפו)

בתוך הפוגרומים ברוסיה ואכזבה מאוהבי החופש, 'ארץ ישראל מתנערת'. 'בצלאל' ותחיית האמנות העברית הם סימן תחייה. הרב קוק ממשיל זאת לילדה חולה שמבקשת בובה, סימן שהמשבר עבר. ירושלים, אחרי מחלת הגלות, מבקשת יופי ואמנות. הרב קוק מברך על התועלת המעשית לבעלי מלאכה, ומתנה שלא יהיו בבית דברים האסורים לפי הדת, כמו פסלים.

כרך א', אגרת קנט רבני הגולה וראשי הקהילות · (תרס"ז, יפו)

קריאה לגדולי ישראל לשוב לחבת בניין ארץ ישראל. בדורות הקודמים הדליקו צדיקים את אהבת הארץ, אבל בימים האחרונים התרחקו הגדולים מבניינה, והוא נמסר ל'חסרי דעה'. הרב קוק שמח שגם בדורנו קמו צדיקים לחבת הארץ, ומציג רב מסוים (המכתב קטוע, והסיום לא נמצא).

כרך א', אגרת קס רבני ישראל וראשי הקהילות בגולה · (תרס"ח, יפו)

הישוב המעשי בארץ נשען על מכירת היין, אבל עשירים יראי שמים אינם קונים את יין ארץ ישראל. בשנה שעברה נעקרו כרמים בגלל משבר המכירה. הרב קוק קורא לגדולי ישראל לעודד את קניית היין המשובח של הארץ, לחזק את הבונים ולקשר את העם לישוב החדש.

כרך א', אגרת קסא הרב שמואל אלכסנדרוב · ד' תשרי תרס"ט – יפו

תשובה קצרה. מצב מאיר כזה בארץ ישראל לא היה מאז הגלות. יש לאסוף את כל הכוחות הרוחניים והמעשיים לארץ: 'ה' יצא לפנינו', וענן היאוש יכול להתפזר.

כרך א', אגרת קסב ועד המושבה רחובות · ה' תשרי תרס"ט – יפו

הרב קוק מודה על ההזמנה לטקס הנחת אבן הפינה לבתים של הפועלים התימנים, ומצטער שבגלל מחלת עיניים לא יוכל לבוא. הרב קוק מברך את העוסקים בבניין ואת התימנים עצמם.

כרך א', אגרת קסו ועד המושבה קסטינה והשוחט · ז' מרחשוון תרס"ט – יפו

הרב קוק מודיע שהציע לרב עקרון, הרב יעקב יוסף, לבקר מדי פעם גם בקסטינה כדי לדרוש ולהטיף, ומבקש לקבלו בכבוד.

כרך א', אגרת קעד דודו, ר' יהודה ליב פלמן · ה' כסלו תרס"ט – יפו

הרב קוק מרגיע את דודו לגבי השינויים בשלטון העות'מאני. אין מה לפחד מגיוס לצבא: אפשר לפדות אותו בחמישים לירה תורכית (כ-400 רובל כסף), ותלמידי חכמים פטורים. ייתכן שיהיה אוכל כשר וחופש בשבתות. השלטון החדש מכבד מאמינים. הרב קוק מעודד עשירים להתיישב בארץ.

כרך א', אגרת קפא הגאון המקובל ר' שלמה אלישוב (בעל 'לשם שבו ואחלמה') · כ"ד טבת תרס"ט – יפו

הרב קוק מודה על ספרו של המקובל ורואה בו סימן ל'קץ המגולה': התיישבות הארץ מצד אחד, והתפשטות פנימיות התורה מצד שני. הרב קוק 'בלע' דפים רבים עוד לפני הכריכה. הרב קוק מבקש העתקה מכתבי היד של המקובל, ומוכן לשלם לסופר.

כרך א', אגרת קפב יושבי המושבות · כ"ד טבת תרס"ט – יפו

קריאה לאיכרים לנטוע אתרוגים כשרים ושמורים מהרכבה. יש לכך שלוש מטרות: להציל את מצוות ארבעת המינים מאתרוגים מורכבים של נכרים, להרחיב את הישוב ולהעביר את הכסף לידי יהודים, ולקשר את יהודי הגולה לארץ ישראל. גדולי ישראל שואלים אם יש די אתרוגים כשרים לכל ישראל, ולכן כל נוטע יקצה מקום לעצי אתרוג. אז יוכלו הרבנים לאסור את האתרוגים האחרים.

כרך א', אגרת קפז ועד 'חובבי ציון' באודסה · י"ז שבט תרס"ט – יפו

הרב קוק שולח את נוסח ההרשאה המודפס למכירת השמיטה, ומבקש שהוועד יחתום על הנכסים שיש לו ייפוי כוח עליהם, וימסור כתובות של בעלי קרקעות בחוץ לארץ. הרב קוק גם מעלה הצעה להנהיג מסעדה כשרה באוניות העולים, כדי להקל על עשירים שרוצים לעלות.

כרך א', אגרת קצ הגאון ר' יעקב דוד ווילובסקי (הרידב"ז) · ד' ניסן תרס"ט – יפו

הרב קוק חוזר על נכונותו לנסוע עם הרידב"ז לחוץ לארץ לתיקון השמיטה. רק עניין כזה יכול להוציאו מארץ ישראל, שאינו יכול להיפרד ממנה אפילו רגע. היתר המכירה הכרחי ליקבים ולתפוזים, ואחר כך ינסעו כדי להשיג עזרה לבעלי שדות, גינות ירק וזיתים, ולמי שרוצה לשמור שמיטה במסירות נפש.

כרך א', אגרת קצא המשורר חיים נחמן ביאליק · ז' ניסן תרס"ט – יפו

מכתב ברכה לביאליק בבואו הראשון לארץ ישראל. הרב קוק קורא לו לשיר 'שירת הארץ, שירת התחייה', על ישע העם ואלוהיו, ועל העם החי הצועד על תבור וחרמון.

כרך א', אגרת קצז ר' יקותיאל מנקביץ · ט"ו אייר תרס"ט – יפו

בעניין ההצעה להכשיר מטבח באחת האוניות לעולים: הרב קוק דפק על דלתות ועדיין לא נמצאו תומכים, אבל אינו מתייאש. הרב קוק מסר את העניין לשד"ר שידבר עם הוועד באודסה ועם הסוכנות הרוסית.

כרך א', אגרת רד ועד פתח תקווה · י"ב סיון תרס"ט – יפו

בעניין תקנות המשכנתאות במושבה: מלווים שאינם רוצים להיכנס לתקנות יקבלו התחייבות מפורשת שהמכירה חלוטה ואינה משועבדת לתקנות, באישור הרב והוועד. כך יפויסו המלווים.

כרך א', אגרת רה דב ליובמן (ההסתדרות החקלאית במושבות יהודה) · י"ז סיון תרס"ט – יפו

הרב קוק מודה על ספר התקנות של ההסתדרות החקלאית, ורואה בה את 'יד ה' הנטויה' לקומם את הריסות העם.

כרך א', אגרת רו ועד עקרון ובני המושבה · י"ח סיון תרס"ט – יפו

בחור הגיע לעקרון, פגע בכבוד הרב יעקב יוסף, הורה הוראות בלי רשות, ויש שקוראים לו 'רב'. הרב קוק מורה להתרות בו לעזוב מיד, ואוסר לשאול אותו הוראה, גם לחומרה. אם לא יעזוב תוך יומיים, נאסר לארח אותו ולתמוך בו. הרב קוק מקווה שהבחור ישוב בתשובה ויפייס את הרב.

כרך א', אגרת רט מר בריל (פקידות) · כ"ג תמוז תרס"ט

הרב קוק ביקר בוואדי חנין ומצא שהמושבה הרוסה בלי ועד זמן רב. ועד נבחר כדין בידי מי שבאו לפי המודעה, והרב קוק מבקש מהפקידות להכיר בו.

כרך א', אגרת רי תושבי וואדי חנין · כ"ד תמוז תרס"ט

הרב קוק מבקש מכל מי שמסכים לוועד הנבחר לחתום על הפרוטוקול, כדי שענייני המושבה יתנהלו בשלום לפחות חודש, עד שייבחרו עוד שני חברים.

כרך א', אגרת ריב אביו, ר' שלמה זלמן הכהן קוק · ד' מנחם אב תרס"ט - רחובות

הרב קוק מתנצל על מיעוט מכתביו. בעניין בעלי מלאכה שהוסתו נגדו, הרב קוק דן את כולם לכף זכות, ואין לו עניין בעסקיו הפרטיים אלא בטובת הכלל. הרב קוק רואה בכל הסיבות, ובשלטון התורכי, 'מצעדי גאולה' נסתרים, אף שרבים שבים לארץ בלי לדעת את משמעות השיבה. הרב קוק ממליץ לאביו על חמי טבריה לריפוי השיגרון. ברחובות הגיעו עולים מתימן, רובם בני תורה ויראי שמים, עובדים ומתפללים, והם ימלאו את מקומם של הפורקים מרוסיה.

כרך א', אגרת ריד ועד וואדי חנין · י' מנחם אב תרס"ט

הרב קוק אינו רוצה להתערב בענייני מושבה שלא באו אליו מטעם הוועד, אלא שמצא את המושבה בלי ועד. אם אספה כללית תבחר ועד אחר ברוב דעות, לא יתנגד. עד אז אין למסור את החותם ואת הפנקסים לאיש.

כרך א', אגרת רטו מושבת וואדי חנין · י' מנחם אב תרס"ט

הרב קוק מבקש מאנשי המושבה להתאחד. הרב קוק אישר את הוועד רק כי המושבה הייתה הרוסה, ולא מתוך רצון לשלוט. אם ירצו ועד אחר, יבחרו באספה כללית. יש לשמור על הקשר עם תל אביב ולבחור לוועד גם את בני תל אביב.

כרך א', אגרת רכא אחיו, ר' שמואל הכהן · כ"ה מנחם אב תרס"ט - רחובות

על ההקדמה וההשלמות ל'ישבת הארץ': בנו צבי יהודה מעתיק לאט, והרב קוק מציע שהאח יעתיק בירושלים. הרב קוק גם מבקש מאחיו למצוא את ר' משה ברנשטיין מיריחו בעניין קניית ככר הירדן, כי אגודה מביאליסטוק פנתה בעניין. הכול בסוד.

כרך א', אגרת רכב אגודה לקניית קרקעות בארץ ישראל, ביאליסטוק · ב' אלול תרס"ט

פרטים על קרקע של 200,000 דונם בעבר הירדן המזרחי, כחמש שעות מיריחו. המחיר חמישה פרנק לדונם, הקרקע בידי שני בעלים עות'מאנים, ויש בה מקום לכ־700 משפחות. זו אדמת מישור טובה ועשירה במים, סמוך למסילת הברזל לדמשק, והיא פטורה מהמעשר. הרב קוק מזרז את האגודה לפעול לפני שזרים יקדימו.

כרך א', אגרת רכג מושבת וואדי חנין · ה' אלול תרס"ט

הרב קוק מבקש להשיג אחדות בעניין הוועד. עד אז אין להשתמש בחותם ובספרים בלי הסכמת שני הצדדים. הרב קוק מבקש למנות מבקר נוסף לספרים, ולשלם לרוקח את שכרו מדי חודש.

כרך א', אגרת רכד ועד פתח תקווה · כ"ט אלול תרס"ט - יפו

תשובות לשאלות על פסק הבוררות במושבה: מינוי חובש זמני, ויתור על לוח התשלומים, ומועמדות החובש לבחירות. הרב קוק מבהיר שמגמת הפסק היא שלא יהיו עוד מפלגות ('מגינים', 'צעירים'), אלא עדה אחת. הרב קוק גם משיב על זכות הבחירה של רווקים ושל מי ששילם מס רק שנה אחת.

כרך א', אגרת רכז ועד פתח תקווה · ח' תשרי תר"ע – יפו

בעקבות מכתב מנכבדים, הרב קוק מייעץ לוועד לוותר הפעם, מפני השלום, על החומרה בגביית חובות המסים כתנאי לזכות בחירה, אף שהפסק מצדיק אותה. יש להבטיח את המשמעת לעתיד, אבל לא לתת למפלגה אחת ניצחון גדול מדי, כי 'בשיווי המשקל הברכה מצויה'. על כל סכסוך בבחירות יכריעו נציגים משני הצדדים ושלישי מוסכם. בגלל מצב עיניו הכתיבה קשה עליו.

כרך א', אגרת רכח ועד פתח תקווה · י"א תשרי תר"ע – יפו

הרב קוק שמח שהוועד קיבל את עצתו לוותר, ומפרט: מי שאין לו אחוזה רשומה ישלם 75% מהמס לפני הבחירה. בעלי אחוזות ישלמו 50%, ויתקבלו גם שטרי חוב. כדי להיבחר צריך לשלם 75% מחוב השנה האחרונה. בחירת שלושה מכל עשרה תיעשה בנוכחות שמונה לפחות. ועד הביקורת ייבחר רק ממי ששילם הכול.

כרך א', אגרת רכט אגודה לקניית קרקעות בארץ ישראל, ביאליסטוק · י"ג תשרי תר"ע – יפו

הרב קוק משיב על שאלות האגודה: אי אפשר לרשום קרקע על שם נתינים רוסים, אבל קונים על שם נתין עות'מאני ועושים משכנתה לטובת הבעלים האמיתיים. אין צורך שהצירים יביאו את כל הסכום, אבל עליו להיות מופקד. המוכרים הם ערבי וצרפתי שעוזבים. הקרקע ברובה בורה מעצלות הערבים, ו'ושממו עליה אויביכם' היא מידה טובה לישראל. תוכנית התיישבות מפורטת תיקבע כשיבואו הצירים. התיישבות משפחה עולה כ־12,000 פרנק.

כרך א', אגרת רל אגודה לקניית קרקעות בארץ ישראל, ביאליסטוק · ה' מרחשוון תר"ע – יפו

פרטים נוספים על הקרקע בעבר הירדן: אקלים ממוזג כביהודה, סמוך לארץ עוג מלך הבשן. מספרים בשבח הבריאות, ואפשר לנטוע אקליפטוסים. אין לסמוך על דברי המציע, אלא על עורכי דין, כלקח ממכשולי הראשונים. התחלת התיישבות דורשת עבודה וסבלנות. יש לשלוח שני צירים מהר, לפני שזרים יקדימו.

כרך א', אגרת רלג ועד חדרה ובני המושבה · י"ט מרחשוון תר"ע – יפו

עניין בית התפילה בחדרה מסובך ומבזה את כבוד שמיים. הרב קוק מבקש לקבוע בית מכובד לתפילה יומית, ובפרט לשבתות ולמועדים.

כרך א', אגרת רלד אגודה לקניית קרקעות בארץ ישראל, ביאליסטוק · כ"א מרחשוון תר"ע – יפו

הרב קוק מבהיר שהסכום של 12,000 פרנק להתיישבות משפחה הוא בנוסף למחיר הקרקע (כ־1,500 פרנק למשפחה). אין לחשוב שיעלה פחות: אף שבהתיישבות רבים יש חיסכון, יש גם הוצאות ציבוריות.

כרך א', אגרת רמ הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ר"ח כסלו תר"ע – יפו

דיווח על תלמודי התורה במושבות. בפתח תקווה העיכוב הוא בריאותו של ד"ר אויערבך. בראשון לציון הקצבה אינה מספיקה, כי ההורים פועלים עניים. ברחובות דרוש עוד מלמד. הגיע הזמן לחינוך הבנות, כי הן האימהות של העתיד ומשפיעות על אחיהן. בית המלאכה ב'שערי תורה' גדל ליותר מעשרים תלמידים וזקוק למנהל. הרב קוק מתחיל צעד קטן לקראת הישיבה המרכזית לישוב החדש.

כרך א', אגרת רמה ועד פתח תקווה · י"א כסלו תר"ע – יפו

מר מ' ג' האשים את הרב קוק בעיתון 'הצבי'. הרב קוק משיב שבמכתביו אין סתירות, אלא עצות לשלום. התפטרות החובש הייתה לשעתה, ואין בה איסור עולם על מועמדותו. הרב קוק מציע לוועד להשיב דברי אמת בלי לפגוע באיש.

כרך א', אגרת רמט ועד עקרון · ב' טבת תר"ע - יפו

הרב קוק מבקש מהוועד לעזור למשפחות של הצעירים, נתינים עות'מאנים, שיגויסו לצבא. הם נושאים במשא הכלל, ושירותם יבטל את מס הפטור מהשירות.

כרך א', אגרת רנ ועד פתח תקווה · ד' טבת תר"ע - יפו

על השאלה אם מושבות אחרות שנהנות מהלוואת 'הקרן הלאומית' צריכות להשתתף בהוצאות: על פי הדין אסור לפסוק בדיני ממונות לפני ששמעו את הצד השני. מצד היושר, מי שנהנה מההלוואה צריך להשתתף בהוצאות, מלבד הוצאות על הטבות פרטיות לפתח תקווה.

כרך א', אגרת רנו הרב יוסף אליהו וינוגרד · י"א טבת תר"ע - יפו

הרב קוק שמח שאינו צריך עוד לנסוע לחוץ לארץ. על הסכסוך בעקרון: הרב קוק חושש שהפקידות תתערב בעניין השובתים, כפי שקרה בגליל. לכן הרב קוק ייעץ לשובתים להפקיד שטרי חוב כערבון לנזק, ולעזור בשמירה מפני רועים ערבים. טוב היה אם רבני ירושלים לא היו מתערבים בלי להתייעץ איתו.

כרך א', אגרת רנז ר' משה יואל סלומון · י"ד טבת תר"ע - יפו

שליחי האגודה מביאליסטוק ומלודז' נוטים, בהסכמת הרב קוק, לקנות קרקע ברפיח, תחת שלטון בריטניה ליד אל עריש. הרב קוק מבקש מסלומון, שמכיר את העניין, לבוא ולהיפגש איתם.

כרך א', אגרת רנח ועד רחובות · ט"ז טבת תר"ע - יפו

בעניין התימנים ברחובות: אפשר למנות להם נציגים לענייני המושבה, אבל אין לכפות עליהם מנהיגים רוחניים. בדינים, בגיטין ובקידושין יפנו לרבנות ביפו. אין להתיר להם לשאת אישה שנייה בלי אישור מבית הדין. בסכסוך על ספר התורה של חכם אברהם נפסק: שלוש שבתות בחודש בידי חכם אברהם, ואחת בידי הציבור, ואין למכור את כלי הקודש.

כרך א', אגרת רעז הגאון ר' מאיר לרנר, אב בית דין אלטונה · ט' אדר ראשון תר"ע - יפו

בעניין מצב היהדות במושבות: בכל מושבה יש יראי שמים רבים, ויש גם צעירים בעלי דעות רעות, ואין כוח לכפות. תוכנית התיקון: א. חינוך - לקחת אותו מידי מורים כופרים, לתקן את עזובת החינוך הישן (כמו 'תחכמוני'), ולייסד בתי ספר לבנות. ב. במה ספרותית בעברית, 'עיתון הרבנות'. ועוד סעיפים, וביניהם אגודה גדולה 'לחיזוק היהדות הנאמנה בישוב החדש', שמרכזה באחת מערי הגולה ויהיה לה ביטאון משלה.

כרך א', אגרת רפד הגאון ר' מאיר לרנר, אב בית דין אלטונה · ר"ח אדר שני תר"ע - יפו

תשובות לאגודת 'מוריה' שמעוניינת בהתיישבות. אין מושבה נקייה לגמרי, אבל בכל מושבה יש יראי שמים, ובפתח תקווה בית הכנסת מלא. יש לקנות קרקעות סביב המושבות. אגודה שבה יראים רבים מבקשת לקנות קרקע ברפיח, וכבר נכתב בתקנותיה שהכול יתנהל לפי התורה. מחיר הקרקע ליד המושבות 30-50 פרנק לדונם, וברפיח 5-8. גפנים אינן כדאיות, ופרדסים יקרים. הרב קוק מציע שהאגודה תתמקד בחיזוק הדת בישוב החדש בארץ, כפי שהמהרסים מפנים את כל כוחם לארץ ישראל.

כרך א', אגרת רצ הרב יחיאל מיכל טיקוצינסקי · ניסן תר"ע - יפו

הרב קוק מבקש מהרב טיקוצינסקי לתמוך במטבח הכשר באוניית העולים הרוסית. הרב קוק ובצלאל לפין ייסדו ועד ביפו, והרב קוק מציע להקים ועד דומה בירושלים.

כרך א', אגרת רצב רבני המוסדות בירושלים · כ"ז ניסן תר"ע - יפו

בהשתדלות גדולי רוסיה הוקם באונייה מרוסיה מטבח כשר מהודר וחדר תפילה, ואפילו הפקידים הנכרים מעריכים אותו. הרב קוק קורא למוסדות בירושלים לתמוך בו בתמיכה חודשית, כדי שיתקיים ויתרחב גם לאוניות אחרות.

כרך א', אגרת רצו ד"ר ארתור רופין · אייר תר"ע - יפו

ביער הרצל מחללים שבת בפרהסיא, והשומר רוכב על סוסו כל השבת. היער הוא קניין כללי של האומה, ואי אפשר לסבול בו חילול קודש. הרב קוק מבקש לתקן מיד.

כרך א', אגרת רצז אגודה לקניית קרקעות, ביאליסטוק · ט' אייר תר"ע - יפו

הייתה תחרות מצערת בין הכוחות המעטים העוסקים בגאולת הקרקע, אבל לפי בירור הרב קוק היא לא תחזור על החלקה הזו. נשמע שהקרקע קטנה מן המשוער, ואולי כדאי לפנות לחלקה אחרת.

כרך א', אגרת שטו אגודה לקניית קרקעות, ביאליסטוק · כ"ח סיון תר"ע - יפו

יצאה שמועה שהשלטון העות'מאני יכביד על קניית קרקעות גם לנתיניו, אבל התברר שאין לה יסוד, וכנראה היא המצאה של שונאי ישראל. הרב קוק ימשיך לפעול לטובת האגודה.

כרך א', אגרת שכז ועד רחובות · ט' אלול תר"ע - יפו

הרב קוק מתנצל שעזב את רחובות בהפתעה ולא נפרד. הרב קוק מבקש להעניש את הדיליז'נס (עגלת הנוסעים) שמגיע מאוחר בערב שבת וגורם לחילול שבת, ולחייב אותו להגיע לפחות שעה לפני השקיעה.

כרך א', אגרת שלג הגאון ר' חיים ברלין · ה' ניסן תר"ע - יפו

בית הדין בירושלים אוסר את הסבון של בתי החרושת היהודיים, ובמיוחד של קודרנסקי ב'בן שמן'. הרב קוק ביקר במפעל וראה שהכול כשר, והעמיד משגיח. הכרזת איסור בלי יסוד מחריבה את ישוב הארץ. בעלי המפעל נוסעים לירושלים, והרב קוק מבקש לקבלם יפה ולבטל את האיסור.

כרך א', אגרת נוספות ב מאת האדר"ת אל הרב קוק · (כ' סיון תרס"ג - ירושלים)

האדר"ת מוסיף שר' שמואל סלנט שמח על בואו האפשרי של הרב קוק. ברבנות יפו אפשר לפעול הרבה על המושבות, אף שיש בהן חופשיים ויק"א מקימה בתי ספר ברוחה. הם כפופים לרבנים בגלל הכשר היין. יש לקרב את בני המושבות 'בזרוע', ולהיזהר מאנשים ערמומיים. (ביום הזה נערכה בירושלים עצרת על פוגרום קישינב.)

כרך א', אגרת נוספות ו מאת האדר"ת אל הרב קוק · (תרס"ד - ירושלים)

האדר"ת שמח על פעולת הרב קוק בראשון לציון, ומספר על התרגשותו בביקורו שם, כשראה את פרי עבודת האיכרים. האדר"ת מעודד את מאמצי הרב קוק לעשות שלום בין המפלגות, אבל מזהיר מ'גונבי הדעת' ומאנשים שחותרים תחתיו. האדר"ת מסכים לדבריו על תרומות ומעשרות מזרע של נכרי.

כרך א', אגרת נוספות יא פסק בוררות לסידור ענייני הציבור בפתח תקווה · ט"ו אלול תרס"ט - פתח תקווה

פסק הדין של שבעת הבוררים, בראשות הרב קוק: הוועד המכהן ימשיך עד הבחירות, אבל לא יחדש דבר ולא יעניש. הבחירות ייערכו בשיטת 'שלושה מכל עשרה', ונקבעו זכויות בחירה (לבעלי נחלה, לנציגיהם, ולמי שגר שלוש שנים ומשלם מס). הוועד יחולק לסניפים לבריאות, לעבודה ולקשר עם הממשלה. החובש מתפטר, ושאלות יוכרעו בידי הרב קוק. כל אחד אחראי לשמירת השלום.

כרך א', אגרת נוספות יב החלטת מועצת האגודה מביאליסטוק (ישוב רפיח) · כ"א טבת תר"ע – יפו

החלטה בכתב יד הרב קוק, בחתימת עשרה חברי המועצה, על יסודות ישוב רפיח: שמירת שבת בפרהסיא באחריות ציבורית, קיום המצוות התלויות בארץ לפי הוראת רבנים, השתתפות כולם בהוצאות מוסדות הדת, בתי כנסת ללא נטייה רפורמית, וחינוך ברוח הדת בלי תנועה הורסת.

כרך ב', אגרת שמה ועד חדרה · י"ט טבת תרע"א – יפו

הרב קוק מאשר לחייב את בעלי האחוזות בחדרה שגרים בחוץ לארץ להשתתף בהוצאות המושבה. הם יקבלו שישה חודשים מיום הפרסום לשלם או להגיש טענות לבית הדין, ואחר כך יוחלט על גבייה מהנכסים.

כרך ב', אגרת שנז ועד פתח תקווה – 'התקנות בדבר האקליפטוס' · ח' ניסן תרע"א – יפו

תקנות לנטיעת אקליפטוסים, שהשורשים שלהם מזיקים לשכנים: אין לנטוע בלי רישיון הוועד. בִּבְצה או בהמלצת שני רופאים מותר לנטוע לצורך בריאות, עם תעלה מגינה שהוצאותיה מתחלקות. ההרחקה הכללית היא עשרה מטרים מגבול השכן. אם הכוונה להציק לשכן כדי שימכור את אדמתו, אפשר להרחיק יותר, בהכרעה של שני שלישים. עצים שניטעו אחרי האזהרה ייעקרו. ספקות יוכרעו בוועד, עם נציגים מוספים משני הצדדים.

כרך ב', אגרת שנח שמואל רפאלי, מחבר 'הארץ לפני כיבוש יהושע' · כ"ט ניסן תרע"א – יפו

הרב קוק מודה על שני חלקי הספר, ושמח שחכמי ישראל פונים לחקר קדמוניות הארץ, שהיה עד כה בידי נכרים. הרב קוק מקווה שהספר יעורר בעלי כישרון לחקור, והאמת שבתורה ובמסורת תתברר. 'ציון היא דורש אין לה – מכלל דבעיא דרישה'.

כרך ב', אגרת שנט דודו, ר' יהודה לייב פלמן · ר"ח אייר תרע"א – יפו

יש להתעלם מסופר שזלזל במצוות תמיכת ישוב הארץ. דווקא עכשיו, כשהמוסדות נחלשים, צריך לתמוך בהם יותר. ביפו הסדרים שבו על מכונם, והיחיד שעמד נגד הציבור חזר בו.

כרך ב', אגרת שסב ועד חדרה · ב' סיון תרע"א – יפו

בחדרה נפרצה קדושת השבת, בעיקר בעבודת פועלים ערבים. עיני כל ישראל נשואות לישוב, וזה מוריד את ערכו. במושבות הסמוכות אין חילול שבת גם בידי נכרים. הרב קוק מבקש מהוועד ומהנכבדים לתקן.

כרך ב', אגרת שעג סוחרי השקדים בארץ · ח' מנחם אב תרע"א

הרב קוק מבקש מהסוחרים לדרוש מהמוכרים תעודת הכשר מהממונים על תרומות ומעשרות במושבות, כדי שהישוב לא ייחשד בהאכלת טבל.

כרך ב', אגרת שעד ועד פתח תקווה והרב החדש · י"ד מנחם אב תרע"א – רחובות

ברכה לרב החדש של פתח תקווה בכניסתו לרבנות. ענייני המושבה שלא נגמרו יושלמו עתה בידו, והרב קוק מוכן לעזור.

כרך ב', אגרת שפד מר שטרקמטר (פקידות יק"א) · י"ט אלול תרע"א

פרץ סכסוך בין הפקידות לאיכרי עקרון. הרב קוק מבקש שהעניין לא ייצא מגבול ישראל ולא יהפוך למריבה פומבית, ושייפתר ביושר ובשקט, לכבוד הברון והפקידות.

כרך ב', אגרת שפה הרב הראשי של צרפת, ר' אלפרד לוי · כ"ג אלול תרע"א

פקידות יק"א לוחצת על איכרי עקרון (מזכרת בתיה), אנשים ישרים ועובדים קשה, לחתום על חוזה קשה: ריבית, שלילת זכויות של משפחות שראשן נפטר, ועוד. הברון לא תבע מהם קודם את הקרן עד שתהיה להם פרנסה. הרב קוק מבקש מהרב לוי לדבר עם הברון ועם הפקידות כדי להקל.

כרך ב', אגרת שפו הברון אדמונד דה רוטשילד · כ"ג אלול תרע"א

פנייה ישירה לברון: איכרי עקרון הם עובדים ישרים, מסתפקים במועט ומכירים את חסדו. עתה הפקידות דוחקת אותם לחתום על שטרות חדשים בחיובים שהם מעל כוחם. הרב קוק מבקש שהברון יצווה לא ללחוץ אותם ולא לגרוע את זכויותיהם.

כרך ב', אגרת שפז ר' יואל משה סלומון · כ"ג אלול תרע"א

הרב קוק מבקש מסלומון, שמתווך בסכסוך בעקרון, לדווח על המצב ולפעול להרגעה, בלי תגרות כלפי חוץ, ולעמוד לימין האביונים.

כרך ב', אגרת שצא אגודה לקניית קרקעות, ביאליסטוק · י"ד תשרי תרע"ב – יפו

הרב קוק מציע שתי עסקאות, בלי אחריות: א. כ־7,000 דונם ליד גדרה, שיחברו את גדרה, עקרון וראשון לציון, בכ־25 פרנק לדונם. ב. 6,000 דונם ליד עזה, בכ־10 פרנק לדונם, אבל בלי רצף יהודי. עליהם לפעול בזריזות ובצנעה.

כרך ב', אגרת שצג ועד 'בית רחל' (הרבנים שאול חיים הורוביץ ויהושע צרבינסקי) · ט"ו מרחשוון תרע"ב – יפו

גילוי דעת על קניית מגרש מול קבר רחל: חשוב שתהיה נחלה לישראל ליד הקבר, ובה מוסד של תלמידי חכמים ומקום ישוב לעובדי אדמה. את הרעיון התחיל ר' צבי הירש קלישר. הכספים יופקדו בבנק אפ"ק. הערעורים נבעו מהגזמה בתוכניות, אבל גם התחלה קטנה ראויה. 'יש תקוה לאחריתך'.

כרך ב', אגרת שצה ועד רחובות · כ"ד מרחשוון תרע"ב – יפו

השמירה במושבה עברה לידי שומרים יהודים, והרב קוק שמח על כך. אבל יש להתנות שבשבת וביום טוב לא יחללו: בלי הוצאה, רכיבה, הבערה וירי. חיבת השמירה העברית אינה דוחה את חיבת הקודש, ויש להתחשב גם בדעת הקהל בארץ ובחוץ לארץ.

כרך ב', אגרת תד אגודה לקניית קרקעות, ביאליסטוק · כ"ד טבת תרע"ב – יפו

הרב קוק מודיע על קנייה ליד עזה (כ־7,000 דונם) ועל קנייה ליד כפר סבא (כ־3,000 דונם), ומציע לפנות לד"ר רופין. מוטב לדבר פעמים רבות על קניות, כדי שפעם אחת יצליח, מאשר לחכות לוודאות, ובינתיים זרים יקנו.

כרך ב', אגרת תו הגאון ר' מאיר לרנר, אב בית דין אלטונה · ב' שבט תרע"ב – יפו

בסכום של 5,000 מרק אי אפשר לייסד בית חרושת לשימורים, כי צריך עשרות אלפים. אבל אפשר להשתמש בו כדי לשכן פועלים יראי שמים ובני תורה במושבות, עם סיוע מהמושבות ומחברות הישוב. כך ישתפר מצב היהדות.

כרך ב', אגרת תח הרב ישראל אבא ציטרון, אב בית דין פתח תקווה · ז' שבט תרע"ב – יפו

נחוץ לייסד תלמודי תורה בגליל, אבל מכתב לרבנים לא יספיק. יש להתייעץ עם ד"ר אויערבך ועם האגודה מפרנקפורט ומהמבורג. נוסדה 'אגודת התרבות הישראלית', ובכוונתו לאחד את 'תחכמוני' ואת 'נצח ישראל'. אחר כך יפנו במכתב גלוי לגולה, כדי לחנך בגליל כפי שנעשה ביהודה.

כרך ב', אגרת תי ועד רחובות · י"ב שבט תרע"ב – יפו

בעניין תקנות האקליפטוס: כמו בפתח תקווה, אי אפשר להכריע בדין, ונדרשות תקנות שהציבור יקבל. אם האספה הכללית ברחובות תקבל אותן ותשלח נבחרים להסביר את המצב המקומי, יאשר אותן, אולי בשינויים.

כרך ב', אגרת תכא הרב לייב אווצ'ינסקי, אב בית דין אלטוביץ · כ"ט ניסן תרע"ב – יפו

בנו של הרב יוכל להתפרנס כפועל בארץ, אולי בתמיכה בהתחלה. רבים מהפועלים הצעירים רחוקים מתורה, אבל יש גם יחידי סגולה. אם יתרחק מההמון, יש יותר תקווה לו בארץ מאשר באמריקה.

כרך ב', אגרת תכז הכנסייה הגדולה של 'אגודת ישראל' · כ"ה אייר תרע"ב – יפו

הרב קוק אינו יכול להשתתף באספה הראשונה, וכותב את דעתו. הרב קוק שמח שגדולי הדור מדברים בשם 'כלל ישראל' ולא בשם מפלגה, אחרי ימים של התפלגות. שלומי אמוני ישראל אינם מפלגה אלא נושאי נשמת האומה, ולכן עליהם לדאוג לכל האומה, ובראש ובראשונה לארץ ישראל כולה, הישן והחדש. רעיון האחדות מאפשר לשלב קנאות קדושה עם סבלנות. האגודה צריכה לחזק את הכוח העתיק, להשפיע על הכוח החילוני ולמעט את הריסותיו, ולעזור לכל מי שמבקש עזרתה, בתנאים שאינם סותרים את מטרתה.

כרך ב', אגרת תל אברהם שוער, ידיד נעורים · ד' סיון תרע"ב – יפו

תשובות על עלייה: אי אפשר לדעת מראש אם ימצא פרנסה. יוקר המחיה כבעיר גדולה, והגליל זול יותר. דירה ביהודה עולה כ־150 רובל כסף לשנה. בגימנסיה החינוך הלאומי הגון אבל החינוך הדתי חסר לגמרי. כל יהודי שמהגר צריך לנסות קודם את ארץ ישראל.

כרך ב', אגרת תמא מושבת וואדי חנין · כ"ד סיון תרע"ב – יפו

הרב קוק שמע שבוואדי חנין ירד מאוד מצב שמירת השבת. הרב קוק כותב מתוך אהבה לחלוצים 'ראשית נקובי ישראל', ומבקש שימצאו עצה להסיר את החרפה, שמכה בעלבון את העם כולו, המביט על הישוב כ'ירושת פלטה'.

כרך ב', אגרת תמז הסופר 'בן ישראל' · כ"א מנחם אב תרע"ב – רחובות

כמעט כל ספר קבלה מדבר על ארץ ישראל וגאולה, כי הקבלה כולה היא 'צפיית ישועה'. הרב קוק מפנה לזוהר, לתיקונים, ל'מגלה עמוקות', לשל"ה, למהר"ל (בעיקר 'נצח ישראל'), לר' נחמן מברסלב, ל'שער השמים' של ר' אברהם הירירה, ל'דעת תבונות' של הרמח"ל ול'פתחי שערים' של ר' אייזיק חבר. הרב קוק ממליץ על ספרי ערכים לאיתור. 'פנינים לעטרת התחייה הלאומית'.

כרך ב', אגרת תמח הרב אברהם משה לונץ · כ"ד מנחם אב תרע"ב

ברכה ליובל של לונץ, על עבודתו הרבה לחכמת ישראל ולספרות ארץ ישראל, בתנאים קשים.

כרך ב', אגרת תעב דובער ימיני, ועד ספר האחוזות בפתח תקווה · ט"ו כסלו תרע"ג – יפו

קניין שלא נרשם בספר האחוזות אינו עדיף על עיקול שהטיל רב המושבה. לפי התקנות שנתקבלו בניסן תרס"ט, העיקול תקף עד בירור הדין.

כרך ב', אגרת תקד ד"ר זגורודסקי · א' דראש חודש אדר ראשון תרע"ג

בעניין החלב היהודי: תיקון השומרים נעשה בהסכמת הרב קוק עוד לפני שידע על החלב מעקרון, וממילא זה לא יספיק לדרישה. הרב קוק מוכן לצאת בפרסום לטובת החלב היהודי, ובלבד שכל החלב יהיה כשר, וגם בבן שמן יחלבו בשבת על ידי נכרי, כמו בעקרון.

כרך ב', אגרת תקה הרב שמעון הכהן, מורה הוראה במיטאווי · ב' אדר ראשון תרע"ג – יפו

על שאלת עלייה לארץ עם משפחה: קשה לייעץ, כי הכול תלוי בזמן ובאדם. יש שעולים בלי כסף ומתפרנסים, ויש שהכסף מתדלדל. הרב קוק אינו יכול להכריע, אבל מוסיף שאלפיים רובל כסף אינם מספיקים לקנות קרקע ולחיות מעבודת פועלים.

כרך ב', אגרת תקיא יצחק פקלר · י"ד אדר ראשון תרע"ג – יפו

הרב קוק מצרף מכתב מהאפוטרופוס על עיזבון מרת הינדין, ב' יפה, שהוא גם מומחה לקרקעות. העת כשרה מאוד לגאולת הארץ, והרב קוק קורא לבעלי הכסף לא להחמיץ אותה. על הגימנסיה: הפרצה ביחס לדת עדיין גדולה, אף שאומרים שריככו מעט את יחסם לתנ"ך.

כרך ב', אגרת תקכא מערכת 'המוריה' · י"ז אדר שני תרע"ג – יפו

מטרת אגודת 'שבח הארץ' אינה רק מסחר של חבריה, אלא הגנה על כל סחר הארץ מפני מוציאי לעז. התבואה בכללה כשרה, והאגודה תשפיע גם על המיעוט שאינו מקפיד, כדי שלא יהיה מקום לחשד. האתרוגים הם רק ענף אחד מעבודתה.

כרך ב', אגרת תקל ועד עקרון · ח' ניסן תרע"ג – יפו

בעניין המחלבה: הרב קוק מציע שנציגי כל המחלבות היהודיות יתכנסו ויילחמו יחד בחלב הנכרי. הרב קוק מצידו יחייב את הקונים היהודים לחתום חוזה עם המחלבות העבריות, בתנאי שלא יהיה מחסור בחלב ושהמחירים יהיו הוגנים.

כרך ב', אגרת תקלט ר' יצחק פקלר · כ"ד אייר תרע"ג – יפו

על האתרוגים: הרב קוק פרסם אזהרה מהרכבה על לימון, ונוסדה אגודת 'אתרוג הכשר'. 'תחכמוני' בתיקון בחוץ לארץ. הישוב מתפתח, ועכשיו העת לקנות נחלות.

כרך ב', אגרת תקמג דוד ילין ויוסף מיוחס · ד' סיון תרע"ג – יפו

הרב קוק מאשר את תקנות האגודה (כנראה לגאולת מקומות קדושים), ומציע תוספות: העברת המקומות על שם יחידים בלי זכות למכור או לשעבד; רב בוועד; ענייני דת בהסכמת הרב; ירושה רק ליורשים יהודים. אין לעכב, ויש להתחיל בהדפסה ובתעמולה.

כרך ב', אגרת תקמד הוועד הזמני של 'אגודת ישראל' · ה' סיון תרע"ג – יפו

שאלת הפועלים הדתיים היא דרך ישרה להרים את ערך האגודה בארץ. הרב קוק מצרף מכתב מהצעירים הדתיים בפתח תקווה, ומציע להקים חוות פועלים דתית. עם 'אגודת נטעים' אפשר לתת עבודה לחמש מאות פועלים צעירים, אם האגודה תממן את הצד הרוחני: מורה, בית מדרש וספרים. יש התעוררות להקים פרבר דתי כעין תל אביב.

כרך ב', אגרת תקמה ר' יצחק פקלר · ה' סיון תרע"ג – יפו

השמועה שהרב קוק התיר את אתרוגי הגויים היא 'לא היו דברים מעולם': הם כולם מורכבים ופסולים, וכל מלחמתו נגדם. הישוב מתפתח, ועכשיו העת לקנות אחוזות.

כרך ב', אגרת תקמו הרב יעקב בר"י לווינזון ורבני שיקגו · י"א סיון תרע"ג - יפו

הרב קוק שמח בהתעוררות רבני שיקגו לבניין הארץ, ומציע כמה תחומים. אפשר להושיב כעשר משפחות של תלמידי חכמים על הקרקע בפתח תקווה, בתמיכה או בהלוואה לעשר שנים. אפשר לממן את הצד הרוחני של חמש מאות פועלים צעירים דרך 'אגודת נטעים'. ואפשר לממן מקוואות, תלמודי תורה, שוחטים ונסיעות לחיזוק הדת במושבות. העלייה מכל הצדדים היא 'אתחלתא דגאולה'.

כרך ב', אגרת תקמז ועד תל אביב · ז' אייר (נשלח י"א סיון) תרע"ג - יפו

פסק: מותר למכור את המגרש הישן שנועד לבית הכנסת בתל אביב ולבנות בכסף בית כנסת במקום מרכזי יותר, שקרוב לכל השכונות החדשות. תנאי: במקום הישן לא יעמוד שימוש בזוי. עוד מזרז הרב קוק לבנות בית מרחץ.

כרך ב', אגרת תקמט ועד רחובות · י"ג סיון תרע"ג - יפו

הוצאות המושבה על מגרש הנדיב ברוידא: עד שנת תרע"ג משלמת קופת תלמוד התורה, ומאז - ד"ר רופין. הרב קוק מודה על פעולת הוועד בתיקון תרומות ומעשרות, ומבקש לפרסם שלא יימכר דבר בלי עישור על ידי הממונה, ר' חיים צבי בסיסט. גם הענבים לירושלים יעושרו על ידו, כדי שההשגחה תהיה מרוכזת.

כרך ב', אגרת תקנד החברה לקניית קרקעות בביאליסטוק · כ"ד סיון תרע"ג - יפו

ברכה נלהבת על ייסוד המושבה 'כפר אוריה', 'קריית משה', על שם הגביר משה מרדכי מנוסביץ. הרב קוק שמח במיוחד בסעיף שהמושבה מתייסדת 'על יסודות התורה והיהדות והדת המסורתית'. הרב קוק מקווה שישמשו מופת לרבים ושכל בניין התחייה יתבסס על יסוד תורת ה'.

כרך ב', אגרת תקנח ועד החברה להחזקת המקומות ההיסטוריים (ד' ילין, י' לוי, י' מיוחס) · ב' דראש חודש תמוז תרע"ג - יפו

הרב קוק חותם על הקול קורא בשני תיקונים: במקום 'עם נכר היודע יותר ממנו', שהוא מעליב, נוסח מעודד - 'היודע גם הוא... שנזדרז יותר ממנו'; ובמקום שם משפחה ישראלית שאולי שגגה, נכתב 'משפחה יהודית ידועה'. הרב קוק מקווה שהמקומות הקדושים ישובו לרשותנו.

כרך ב', אגרת תקסג הרב שרגא פייביל ריזנמן · י"ט תמוז תרע"ג

הסכמה לספר 'תפארת ירושלים', 'רצוף אהבת ארץ חמדה' מדברי חז"ל. הרב קוק מקווה שהספר יעורר את גדולי הדור לעלות לארץ ולקרב את הגאולה.

כרך ב', אגרת תקעג ועד חדרה · ט"ו מנחם אב תרע"ג

בעלי אחוזות בחדרה שיושבים בחוץ לארץ חייבים להסדיר את חלקם בהוצאות המושבה עד ט"ו בשבט תרע"ד - בעצמם, על ידי מורשה או בכתב. אם לא, ייגבו ההוצאות לפי שומת בית דין מהקרקע עצמה. הוועד רשאי לפרסם את המכתב.

כרך ב', אגרת תקעו הרב יצחק גולדהאר · א' דראש חודש אלול תרע"ג

ברכה נלהבת על הוצאת הספר 'אדמת קודש' לחקר ארץ ישראל. כשעם ישראל שב לארצו, קם גואל גם לחכמת חקר הארץ. הספר מסיר את החרפה שעמים אחרים חקרו את הארץ יותר מאיתנו. הרב גולדהאר חוקר מתוך מקורות ישראל - התנ"ך, הבבלי, הירושלמי והמדרשים - יחד עם מחקר וראייה עצמית.

כרך ב', אגרת תקפב ועדי מושבות הגליל · ו' אלול תרע"ג – רחובות

ביהודה התבססו המצוות התלויות בארץ בזכות הוועדים, והשוק העברי 'כובש לו מסילות'. הרב קוק שולח לגליל את הרב בן ציון (ידלר), ומבקש לקבלו ולפעול כמו ביהודה.

כרך ב', אגרת תקצב ועד תל אביב · כ"ב אלול תרע"ג – יפו

ב'המוריה' התפרסמה קובלנה על התנהגות לא מוסרית של בנות בתל אביב, והכותב תוקף את הוועד. אם יש בזה אמת, על הוועד לפעול ברצינות; ואם זה שקר, אסור לשתוק, ויש לפעול בפומבי נגד מוציאי הדיבה.

כרך ב', אגרת תרסו צעירי ירושלים (בני ישיבות שרוצים להתיישב) · כ"ח שבט תרע"ד – יפו

הרב קוק מחזק את הצעירים בני הישיבות שרוצים לעסוק בבניין הארץ. ביום שת"ח 'יינקו מהמקור האלוהי' ויעלו לאדמה, יזרח אור חדש. בלעדיהם הצורה הרוחנית מיטשטשת 'מאפס חומר מוצק', ובעלי החומר רואים בבעלי הצורה רק חולשה. 'החיים הטבעיים הישרים' בעבודה יוציאו לפועל את 'אוצרות הסגולה' שבהם, והם יעמדו בראש התחייה.

כרך ב', אגרת תרעה ועד תל אביב · כ"ה אדר תרע"ד – יפו

התעוררה שאלת בניית בית מרחץ ומקווה ציבורי ביפו. נבחר ועד פועל של עשרים חברים, והוחלט לשתף את תל אביב. הנציגים: ד' ארבר, א' דיסקין, י' ליפשיץ, י' שמרלינג וש' אשכנזי. סדרי החיים צריכים להתבסס 'בחטיבה מאוחדת'.

כרך ב', אגרת תרצא בנו, הרב צבי יהודה · י"ד סיון תרע"ד – יפו

האם העסקים הקטנים קטנים באמת? בצעקות הלב יש 'המית נבלים של שיח קודש', וקדושת הארץ צפה 'כשמן על מים' על כל רגש. יש להגביר את 'אבוקת הדעת' על ההרגשה העדינה. הרב קוק עדיין מתלבט בנסיעה. 'מי יתן הרוח אהבת נועם לאומה כולה'.

כרך ב', אגרת תרצז אגודת 'נחלת אבות' · ב' תמוז תרע"ד

הרב קוק תומך באגודה שמייסדת מושבות לשומרי מצוות על פי התורה, ושיהיו 'לאות ולמופת' ויחזקו את היהדות בישוב החדש. הרב קוק קורא לגדולי הדור לתמוך.

כרך ב', אגרת תשיב הוריו וכל המשפחה (בעברית וביידיש) · ו' שבט תרע"ה – סנט גאלן

הם שמחים במכתב האם. 'לפי ערך הזמן' הם שוהים 'ברב חסד', אבל צער העולם, ישראל והארץ מדאיג מאוד. הרב קוק הצליח לשלוח רק מעט עזרה. הרב קוק שמח שבריאות אביו השתפרה.

כרך ב', אגרת תשטו בני ארץ ישראל שגלו לאלכסנדריה · כ' שבט תרע"ה – סנט גאלן

הרב קוק קרא את מכתבם 'בשבר לב ובדמעות', ומוכן לעזור. 'חזקו ואמצו': אור הגאולה גנוז 'בכנפי הרוח הנורא הזה', והחושך פורש כנפיו לפני שינוס מפני האור.

כרך ב', אגרת תשיט ד"ר משה זיידל · כ"ז שבט תרע"ה – סנט גאלן

יש להתחמש בגבורת רוח מול המשברים, ו'חלק יעקב' הוא להכיר את הפלאות שמסתתרים בחושך. מהאפלה תצא אורה גדולה, ונחלת ה' תחיה. חובה להציל נפשות בארץ, וגם עשייה קטנה היא 'פיקוח נפש'. הרב קוק, רעייתו וצבי יהודה סבלו בגרמניה משנאת הרוסים. בנותיו ביפו. ד"ר לוין אינו כותב, ואולי נעשה נתין עות'מאני.

כרך ג', אגרת תשמו הרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ · כ"ח מרחשוון תרע"ו - סנט גאלן

על החוברת: היה מבליט יותר את אהבת הישוב החומרי. מצבה, במה ומקדש: המצבה - 'נקודה מרכזית שכולם מתקבצים סביבה' - מתאימה לקריאה בשם ה' הכללית של אברהם. יעקב הפך אותה ל'בית אלוהים' מוקף מחיצות, סגולת ישראל. לעתיד יאמרו העמים 'לכו ונעלה... אל בית אלוהי יעקב' (פסחים פח), ויבינו את ערך המצוות הפרטיות. במת יחיד הותרה עד שהמילוי הפרטי בשל, ואז נקבע בית עולמים.

כרך ג', אגרת תתכג בנו, הרב צבי יהודה · י"ב אייר תרע"ז - לונדון

העיתונים מגזימים על המצב בארץ, והרב קוק מציע לשאול במברק. 'הזמן הנפלא והנורא... צריך תכונה של טהרה וגבורה'.

כרך ג', אגרת תתל בנו, הרב צבי יהודה · י"ז סיון תרע"ז - לונדון

ועד הרבנים הכריז על כ' בסיון כיום התעוררות לישועת אחינו בארץ. הרב קוק תמה מדוע הרצי"ה לא שלח מברק. אשתו של מר קמחי נפטרה. מדוע הרצי"ה מקצר במכתביו?

כרך ג', אגרת תתלג קול קורא ביידיש לבתי הכנסת באנגליה · (תרע"ז) - לונדון

ממשלת אנגליה מוכנה לתמוך, אבל צריכה ביטוי לרצון הכללי. הרב קוק מבקש מבתי הכנסת להחליט שהם דורשים את הארץ כ'בית לאומי נצחי', ולהצהיר שהבניין יקום על יסוד הלאומי והדתי יחד. צריך לייסד בית דין או ועד רבנים, 'כעין סנהדרין', שיאחד את העניינים הדתיים והלאומיים.

כרך ג', אגרת תתמח בנו, הרב צבי יהודה · ג' מרחשוון תרע"ח - לונדון

החגים עברו בחדווה עם ידידים, אבל הטרדות מונעות סדר בעבודה. על שיעור של הרצי"ה בבזל: טוב לקבוע בהלכות ארץ ישראל - 'דרישה דציון'. 'מחתך בבשר' - צובע חייב רק בבשר העומד למכירה, ולא בבשר אדם (מנחת חינוך). אין סברה שמלאכה חשובה תחשיב מלאכה אחרת. הרב קוק חושש שקמחי שותק בגלל מצב דחוק וחובם.

כרך ג', אגרת תתנא הלורד ליונל וולטר רוטשילד · כ"ג מרחשוון תרע"ח - לונדון

ברכה על 'הצהרת בלפור', שרוטשילד היה 'הציר המבשר' שלה: 'הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה... להשיב לנו את ארץ אבותינו'. הרב קוק מאחל שיראה את מלוא התגשמותה. לבריטניה נפל הגורל 'להיות הראשונה בעבודת הקודש' של בניין העם בארצו.

כרך ג', אגרת תתנב בנו, הרב צבי יהודה · כ"ז מרחשוון תרע"ח - לונדון

הצהרת הממשלה 'להקים ניר ישראל על אדמתו' הרהיבה רבבות. 'מה נפלאו תהלוכות עצת ה'' שהביאו אותו דווקא לאנגליה, 'מקום הריכוז לראשית הצעדים'. יש להתכונן 'בטוהר לב ובגבורת נפש' לגדולות. הלכה: אין לטייל במקום שיש בו חשש סכנה, אפילו רחוק - רק לפרנסה (מועד קטן יד, ירושלמי). אל יעזוב את השחיטה.

כרך ג', אגרת תתנה חיים יהודה רוטה (הגדוד העברי) · ו' כסלו תרע"ח - לונדון

הרב קוק שמח להיפגש עם 'גיבורי ישראל, העומדים הכן לצעוד... על במתי ארצנו הקדושה'. הרב קוק שואל על פרטי הנסיעה למחנה.

כרך ג', אגרת תתנו בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו כסלו תרע"ח - לונדון

רושם הצהרת בלפור לא נמחק: יש בה 'יד ה' הטובה' ו'טבעת הגונה בשלשלת' המאורעות. אין ידיעות מהמשפחה בארץ, והרב קוק מציע לבן לנסות במברק.

כרך ג', אגרת תתס בנו, הרב צבי יהודה · ו' טבת תרע"ח - לונדון

בלונדון 'נעשים דברים גדולים לעתידותנו', ו'חובתנו להאיר את הדברים'. ידיעות מהארץ מעודדות, ויש מכתב על התארגנות הפועלים. הם ישלחו סכום דרך סלוצקין.

כרך ג', אגרת תתסה בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו טבת תרע"ח - לונדון

מר שכויץ כתב על הצורך להפנות את דעת הקהל לאתרוגי ארץ ישראל, וראה את ההורים בירושלים. 'הימים ימי מעשה ועבודה גדולים'. הרב קוק שואל מה דעתו של ד"ר אשר על עבודה מעשית בארץ, ועל איחוד ה'יחידים' בקהילה בסנט גאלן.

כרך ג', אגרת תתעא ד"ר משה זיידל · י"ט שבט תרע"ח - לונדון

'אתחלתא דגאולה' אינה מהיום, אלא מעת ש'הרי ישראל החלו לעשות ענפים' (סנהדרין צח). עכשיו היא עולה ב'מפלאות תמים דעים'. הביטוי 'אלוהים אדירים' שכתב הוא 'גרירה שגגית מזוהמת האלילות'. הצד החיצוני נבנה בידי פועלים 'כצידונים' שכורתים עצים למקדש. גם זיידל עושה הרבה בחיזוק נשמת האומה. החרדים שהתנגדו לציונות 'צירפוה והסירו חלק גדול מסיגיה'. 'הסבלנות מקור חיים'.

כרך ג', אגרת תתקב ועד המושבה חדרה · ד' מרחשון תרע"ט

הרב קוק מבקש לשמוע על מצב המושבה. הרב קוק מבקש בשם מר יעקב בראוויץ מבלפסט, מבעלי הנחלות בחדרה, שיחזיקו את נחלתו בחזקתו. הרב קוק מוכן לשלם את חלקו בהוצאות המושבה, ומקווה לשוב לארץ בתום המלחמה.

כרך ג', אגרת תתקכו בנו, הרב צבי יהודה · י' כסלו תרע"ט

הרב קוק שמח במכתב הרצי"ה ובחידושיו. עם בוא השלום, הגיע הזמן שהרצי"ה יתכונן לבוא אליהם, ואחר כך לעלות לארץ. מאמריקה מבקשים שיבוא וישלמו את ההוצאות, אבל הדבר לא הוכרע. 'עתה הגיע כבר תור המעשה המוחשי'. בהלכה: בעניין 'תשמישי מצוה נזרקים' - לפי הרמב"ן (בר"ן, מגילה, פרק בני העיר) יש 'קדושה של כבוד' שחלה רק בשעת המצוה, ויש קדושה עצמית שאינה פוקעת. אולי זה שורש המחלוקת אם 'קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא', ושני פירושים ב'ונקדש בכבודי'. אין לתלות זאת ב'לב בית דין מתנה', שנאמר רק על פרטים יוצאי דופן. קובץ התעמולה מתורגם לעברית. הרב קוק מתמה שהרצי"ה לא השיב על התרגום לגרמנית.

כרך ג', אגרת תתקכט הוריו, בנותיו, אחיו ואחיותיו · ה' טבת תרע"ט - לונדון

הם מתכוננים לנסיעה חזרה לארץ. איש נכבד כיבד את הרב קוק בספר תורה חדש ומהודר שנכתב בירושלים, וחגגו את סיומו בערב 'זאת חנוכה' במסיבת יראי ה'. הרב קוק מבקש תשובות ברורות לענייני הכלל שכתב עליהם במכתבו הקודם.

כרך ג', אגרת תתקלז בנו, הרב צבי יהודה · כ"ו שבט תרע"ט

הגיע הזמן להתכונן לנסיעה לארץ, והרצי"ה צריך לבוא אליהם ללונדון. הרב קוק מבקש שיתחיל בהכנות ויודיע מתי יוכל לבוא.

כרך ג', אגרת תתקלט הוריו, בנותיו ובני המשפחה (ולאמו ביידיש) · ה' אדר שני תרע"ט

כל יום בגולה 'נחשב לנו כמאסר'. הדברים ששמואל וישראל כתבו עדיין אינם ברורים, ומיפו לא קיבל ידיעה. בלונדון מחפשים דרך לחזק את מצב הכשרים בארץ. הרב קוק מודה לאמו ולבנותיו על מכתביהן ומבקש מהבנות לכתוב בתדירות.

כרך ג', אגרת תתקמ ועד העדה ביפו · י"א אדר שני תרע"ט

הרב קוק מתגעגע לעדת יפו, שבה קשורים זיכרונותיו העמוקים, והייתה עמם רוחו בצרתם ובגלותם. הרב קוק רוצה לשוב לפעול דווקא במקום שעבודתו נחוצה. כששמע שהעדה ביפו התארגנה ויש בה משרד רבנות, חשב שהכול מסודר ושאולי מוטב לו לפנות לדרך אחרת, 'ולא להיות נדרש ללא נדרשתי באתר דאית גוברין'. (סוף המכתב לא נמצא.)

כרך ג', אגרת תתקסו הרב זאב יעבץ · ערב ראש חודש מנחם אב תרע"ט

מקום הדירה עדיין לא הוחלט סופית, אבל נראה שיהיה בירושלים. הקינטור והמרירות שגברו בסיעות אחדות יהיו 'כצל עובר', ובמקום איבה ותחרות תצמח 'אהבת אחים', כי קשר אחדותנו 'מנצח... את כל חפץ הקרעים'.

כרך ג', אגרת תתקע ועד הרבנים בלונדון וחברי ועד 'הסתדרות ירושלים' (הרב צ"ה פערבער, הרב מ"צ שוואַרץ) · ט"ז אלול תרע"ט (יפו)

מאז שהגיע לארץ הקיפו אותו 'טרדות נעימות' - פגישות עם ציבורים וסיעות. הרב קוק עדיין ביפו, ומבקר בישוב החדש, ואחרי השבת ישוב לירושלים. הרב קוק מבקש להרבות חברים ולפעול ל'פונד הרליגיוזי' - אוצר שיכנס את כספי הקודש תחת ידי שומרי האמונה. אור השלום זורח בארץ: תלמידי החכמים מתאגדים, כבוד התורה עולה, 'וזהרורי תשובה ניכרים'.

כרך ג', אגרת תתקעא ר' אלכסנדר הערמאן, לונדון · ט"ז אלול תרע"ט

הרב קוק מצטער שלא נפרד ממנו כראוי. מאז ששב הקיפוהו אוהבים רבים. דירתו תיקבע בירושלים, אבל יישאר קשור ליפו ולמושבות, ויהיו לו גם שם דירה ומשרד.

כרך ג', אגרת תתקעה ועד המושבה רחובות · (תרע"ט)

תודה וברכה לעדת רחובות, 'החקוקה כחותם על לבבי'. הרב קוק מקווה לבקר אחרי החגים.

כרך ג', אגרת תתקעו קול קורא ליושבי ירושלים, יפו, המושבות וערי הקודש · (ערב ראש השנה תר"פ)

תודה על קבלת הפנים מכל החוגים. הרב קוק מקווה שכל הכוחות יתאגדו להבליט את 'זיו הקודש' שבאוויר הארץ, בעבודת הקודש ובעבודת החול גם יחד, ושיוכל לשרת את כולם. ברכה שתהיה שנת תר"ף 'ומרפא לכל תחלואינו', שנת אחדות ובניין.

כרך ד', אגרת תתקפה הוריו, אשתו ובנותיו · ערב שבת פרשת לך לך (תר"פ) - יפו

הרב קוק הגיע ליפו בשלום, ויתעכב יום או יומיים אחרי השבת. הפתק נכתב באחד מבתי המושבות (או 'מחוגרים'), והרב קוק מתנצל שלא כתב אמש.

כרך ד', אגרת תתקצח הרב יחזקאל הכהן עפשטיין · כ"א כסלו תר"פ - ירושלים

תודה על ניחומים על 'אסוננו הנורא', ומזל טוב על הצלחתו בבחינה. הרב קוק עומד על הצעתו שהרב עפשטיין יבוא לארץ ויקבע בה את עבודתו הרוחנית. המכשולים רבים, והבאים חדשים שחשבו ש'הכול סוגי שושנים' מתאכזבים, אבל 'כדאי לשאת ולסבול'. ת"ח בעלי כשרון נדרשים, אבל עליו לדאוג שבתחילה לא ייאלץ לקבל משרה מזדמנת.

כרך ד', אגרת איב האיכרים, הכורמים וסוחרי יבול הארץ במושבות · ה' שבט תר"ף – ירושלים

הרב קוק מזכיר את הקשר מימי יפו, כשעודדו את שמירת המצוות התלויות בארץ, וזו גם מה שמחבב את הארץ על שומרי התורה ומרחיב את שוק יבולה. ב"ה, תיקון תרומות ומעשרות, ערלה וכלאים מתקיים בחפץ לב. הרב קוק שולח שוב את הרב בן ציון ידלר, הממונה הראשי על תיקון תרומות ומעשרות, ומבקש לחזק את ידיו ולכבוש את שוקי הארץ ביבול אחינו.

כרך ד', אגרת אטו הוריו ואשתו · ראש חודש אדר (תר"פ) – פתח תקוה

הם הגיעו בשלום ליפו ומשם לפתח תקוה; בתיה נשארה אצל אחותו פריידא. הרב קוק יתעכב עד אחרי השבת.

כרך ד', אגרת אל דברים בחגיגת הלאומיים (אחרי החלטת סן רמו) · א' אייר תר"פ

'טרף נתן ליראיו' ו'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים' (תהלים קיא) – באותו יום ראינו את שני ההפכים: מצב ישראל בגולה חשוך, ומכנף הארץ באה בשורה גדולה. 'ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי' – מי שמכיר את המקור הראשון רואה בצוררים ובמיטיבים רק כלים בידי ה'. אין לכפור בטובת הפועלים, אבל 'טוב לחסות בה'. לא 'התקוה' וקריאות הידד ויין כרמל יבנו את הבית, אלא 'יזכור לעולם בריתו' – התורה והמצוות; הארץ שלנו מכוח ברית בין הבתרים, לא מכוח כיבוש או היסטוריה.

כרך ד', אגרת אסב הרב י"א ציטרין, רב פתח תקוה · ה' תשרי תרפ"א

ברכת השנה. הרב קוק הורה לשלוח עוד עותקים מהמכתבים (לאיכרים). לא נגע בעניין העסקת עולים אצל סוחרים בערים, כי כמעט אין נוכרים עובדים בבתי המסחר היהודיים, והדבר עלול לדחוק את תושבי הארץ הוותיקים ולעורר איבה; ובכל זאת יש לשים לב.

כרך ד', אגרת אעב אל כל בית ישראל ובייחוד לאיכרים ולכורמים · י"ט מרחשון תרפ"א

'דגל ירושלים' הורם בשעת הצהרת בלפור: יש כוח כביר בתחייה החילונית של 'ציון', שמטרתה המדינה, אבל בלי אור הקודש לא תגיע לתעודתה, ומגמת הקודש אינה רק המדינה אלא 'כסא ה' אשר בירושלים'. עכשיו העולים הצעירים, שאין להם כלום מלבד אהבת הארץ וכוח שריריהם, צריכים עבודה: 'וחי אחיך עמך'. האיכרים חייבים לקבלם כפועלים קבועים, 'בלא אמתלאות'. עם העין הטובה לשכנינו הערבים, 'שלא להתעלם מבשרנו', בפרט מפליטי חרב.

כרך ד', אגרת אצא המלצה על בית החרושת למשקה מבריא של ר' משה נתן רוטמאן, יפו · י' אדר שני תרפ"א

לפי התקנות שאישר בית הדין ביפו, כל הפועלים בבית החרושת יהיו לאחר שנה שותפים שווים עם הבעלים. הרב קוק מחזק את המפעל וקורא להשתמש במשקה, לפיתוח התעשייה בארץ ולפרנסת הפועלים.

כרך ד', אגרת אקג האדמו"ר מגור · אור ליום ב' אייר תרפ"א

ברכת הדרך לאדמו"ר בצאתו מהארץ, אחרי שזכה להתקשר בחיבת הקודש של ארץ ישראל, ותפילה שישוב במהרה.

כרך ד', אגרת אקכח אגודת צעירי 'אגודת ישראל' בירושלים · כ' שבט תרפ"ב

הרב קוק נבהל שמייחסים לו התנגדות ל'קרן ארץ ישראל' ול'קרן הישוב' של אגודת ישראל; הרב קוק מוכן לפעול למענן. אבל למנוע את עזרתו מבניין הישוב, גם כשהבונים רחוקים מהתורה, הוא נגד דרך ה', כי רק בהתקרבות ובעזרה יקרבו את הרחוקים. 'ומה אעשה ולבי הולך לקרב ולא לרחק'.

כרך ד', אגרת אקכט צעירי 'אגודת ישראל' בירושלים · י' שבט תרפ"ב

המאמר נמסר לעסקנים לפני שהגיע מכתבם. 'הדרך של התנגדות לבדה לא תספיק להצלת המצב', ויש ללכת בדרכים שונות, כמו בתכסיסי מלחמה שמחלקים את המחנות; כולם מכוונים לבניין הארץ בקדושה, והרב קוק סבור שבעזרה לבנייה החילונית יתקבלו דברי החרדים. (סוף המכתב חסר.)

כרך ד', אגרת אקלד ד"ר אברהם יעקב ברוור · (תרפ"ב)

הרב קוק הסכים לקרוא לעפולה 'יזרעאל' אם השם העתיק מושך לב רבים. בגיטין אין מכשול, כי השמות תלויים בהסכמה: יכתבו 'יזרעאל דמתקריא עפולה' (אבן העזר קכח), ואם גם זרעין תיקרא כך - 'דמתקריא זרעין', כי השינוי ניכר. 'תרי ירושלים הוו' נמצא בערכין לב ב, לא בעירובין; שמות כפולים נוהגים בכל הארצות. בארץ ישראל, בזמן אתחלתא דגאולה, השם שקובעים ישראל הוא היסודי ('ויקראו בשמות את הערים').

כרך ד', אגרת אקמד קריאה ליושבי ירושלים להתאזרח · כ"ט אלול תרפ"ב

'מצות ההודאה בארצנו' - כמו יוסף שנשתבח בה - מתקיימת עתה בהתאזרחות החוקית בארץ ישראל. מלבד התועלת לחיזוק זכויותינו, יש בשם 'אזרח ארץ ישראל' קדושה ותפארת. 'אל תעכבו ואל תחמיצו' - היו מהר לנתיני ארץ ישראל.

כרך ד', אגרת אקפב הרב בן ציון הלוי ברמן · ט"ו סיון תרפ"ג

הרב קוק אינו נוטר טינה על ביקורתו. אילו מצא משפיעים העוסקים ב'ימין המקרבת', אולי היה עוסק ב'שמאל הדוחה'; אבל כיון שהדחייה נהוגה הרבה, עליו לאזן בקירוב. את 'אגודת ישראל' הרב קוק מחזק, אבל בבניין הארץ יש לעזור בלי תנאים, ו'הרשול מסיוע הבנין... הוא ראשית חטאת'. מי שאמונה בסגולת ישראל חיה בו יתלהב משיבת הבנים, גם אם יש אבני נגף. אהבתו אליו ולאביו קיימת גם אם ימשיך להתנגד.

כרך ד', אגרת אקצד הרב שלמה הכהן אהרנסון, רב יפו ותל אביב · כ"ד מרחשון תרפ"ד

הרב קוק שמח שהרב רוצה להצטרף לסיור במושבות לחיזוק הדת. כבר החליט לצאת בתחילת החורף, כמו הסיור בגליל לפני המלחמה שהועיל מאוד. הרב קוק מבקש לדעת את המועד, ואולי יצרפו רב נוסף.

כרך ד', אגרת אקצה הרב שלמה הכהן אהרנסון · כ"ז מרחשון תרפ"ד - ירושלים

חזרה על התוכן: הרב קוק מתכנן סיור בכל הישוב בתחילת החורף, ומבקש שהרב יבוא לירושלים כדי להתחיל מסביבותיה.

כרך ד', אגרת אקצז קריאה ליהודי כל הארצות · י"ב כסלו תרפ"ד - ירושלים

הקרן הקיימת גאלה כבר חלקי אדמה, אבל מעט לעומת מה שעומד להיגאל, והשעה מוכשרת. הרב קוק קורא לכל העדות והמפלגות לתרום לקרן לגאולת הארץ.

כרך ד', אגרת ארו קריאה לתמוך בבני ברק · ז' שבט תרפ"ד - ירושלים

הרב קוק מחזק את ייסוד הישוב בבני ברק, מקום התנאים, שהקים הרב יצחק גרשטנקורן; נקנתה אדמה והתחילו להתיישב. הרב קוק קורא לעזור לבנותו 'על פי התורה והמצוה'.

כרך ד', אגרת ארח הרב שלמה הכהן אהרנסון, רב יפו ותל אביב · ט' שבט תרפ"ד – ירושלים

הנציב השיב שלא יעשה דבר בחוק הקהילות לפני שיגיש להם את הצעות הצד השני. הרב קוק שולח מעט כסף לתקציב המושבות ('בת שלמה', ועוד), כי שלח לבלפוריה ספרים ומזוזות ולבנימינה. תביעת סוכורוב נגד בעלי הטחנות תידון ברבנות ביפו.

כרך ד', אגרת ארכג הנהלת הקרן הקיימת · כ"ג אדר ראשון תרפ"ד

הרב קוק מסכים למסירת אדמת 'חברת שומרי תורה' ברחובות לקרן הקיימת ב-12,000 פרנק, והכסף יופקד על שמו לטובת תלמוד התורה ברחובות.

כרך ד', אגרת ארכד קריאה לסייע למחוסרי עבודה · כ"ג אדר ראשון תרפ"ד

העולים מחפשים עבודה ואינם מוצאים. הרב קוק מברך את המגבית למחוסרי עבודה, כדי שלא יעזבו את הארץ עד שיוטב המצב.

כרך ד', אגרת ארנט ועד התשעה של מושב יהודי טרנסילבניה בעמק · י"ט מרחשון תרפ"ה – ירושלים (מאת ר' ישראל רבינוביץ, מזכירו)

שמחה על התרחבות המושב, וצער על העיכובים בענייני הדת שם ועל פטירת הרב מקלויזנבורג. הרב קוק עדיין לא שב, וכשיבוא יסודרו הדברים.

כרך ד', אגרת ארסה הקרן הקיימת · ט' טבת תרפ"ה – ירושלים

בפשרה על מכירת אדמת 'שומרי תורה' ברחובות לא דובר על מספר דונמים מדויק, ולכן אין לנכות מהמחיר אם חסר.

כרך ד', אגרת ארסו מר בריל, פקיד יק"א ביפו · ט' טבת תרפ"ה – ירושלים

בפריז ביקש מהברון שהרכבת מראש העין לפתח תקוה לא תיסע בימי שישי בחורף (ספטמבר עד אפריל), כדי שלא תחלל שבת; הברון ציווה על מר פרנק לכתוב לו. הרב קוק מבקש לבצע זאת, כרצון המושבה.

כרך ד', אגרת ארסט יהודי אמריקה, אוהבי ציון · ט"ז טבת תרפ"ה – ירושלים

נוסדה 'קרן בנין ירושלים', של סוחרים, עובדים וגדולי תורה, לקנות בתים ושכונות בירושלים ובכל הארץ. בזה 'דגל ירושלים' מתנוסס גם על בניין מעשי, והרב קוק קורא להצטרף.

כרך ד', אגרת ארעה הרב עקיבא גלזנר, רב קלויזנבורג · י"ט טבת תרפ"ה

ניחומים על פטירת אביו, שנלקח זמן קצר אחרי שבא לארץ; הרב קוק מקווה שכתבי ידו יצאו לאור. לאחיו – אין בידו להבטיח משרה, אבל יעזור. בתוספת: יש להשתדל במקוה ושוחט למושב יהודי טרנסילבניה, גם מקרן היסוד, שהרי רבים מהתורמים יראים.

כרך ד', אגרת ארעח הנהלת חברת 'קהלת ציון' · כ"ג טבת תרפ"ה – ירושלים

הרב קוק דורש לבנות בהקדם מקוה בבלפוריה, כפי שהבטיחו לו באמריקה, בלי לחכות לשאר בנייני הציבור.

כרך ד', אגרת ארפ הנציב העליון, סר הרברט סמואל · כ"ו טבת תרפ"ה

בקשת רחמים על איכרי עקרון, 'איכרים חרוצים ותמימים', שנאשמו בעבירה; יש לדון אותם לכף זכות, כי 'לא מרע לב עשו זה', והרב קוק מבקש להקל בדינם.

כרך ד', אגרת ארפב קריאה בעניין 'אוצר ארץ ישראל ושכנותיה' · ה' שבט תרפ"ה – ירושלים

חקר ארץ ישראל נעשה בעיקר בידי חכמי אומות אחרות, ומדתנו 'מדת רזון זעומה'. אבל בנו של הרב ישראל זאב הלוי הורוביץ הביא לו את 'אוצר ארץ ישראל ושכנותיה' של אביו, ובמיוחד החלק 'ירושלים', פרי שקידה וחיבת הקודש. הרב קוק קורא לכל העם להוציאו לאור כולו, ולהשלים את החומר שלא עובד.

כרך ד', אגרת ארצ הנציב העליון, סר הרברט סמואל · כ"ו שבט תרפ"ה – ירושלים

תודה על החסד לאיכרי עקרון, ובקשה להתחשב במצבם החומרי כשיגיע זמן תשלום הכופר.

כרך ד', אגרת אשא מר בריל, יק"א · ב' אדר תרפ"ה

הרב קוק דורש לבצע מיד את תיקון הרכבת בפתח תקוה בערב שבת, כהבטחת הברון.

כרך ד', אגרת אשה מר נ' בנטוויץ' · פורים דמוקפין תרפ"ה

בקשה להקל בעונשו של האיכר קלמן ארקין החולה, שמאסרו מסכן אותו ואת אשתו החולה, ולהמיר את החודש במאסר בכופר, כמו שעשה הנציב לשאר האיכרים.

כרך ד', אגרת אשיז מכתב גלוי לאורחים החדשים (פסח תרפ"ה) · (ניסן תרפ"ה) – ירושלים

ברכה לאורחים שבאו לדרוש בשלום ציון: שיתאכסנו רק באכסניות כשרות, בפרט בפסח, ושיספרו בארצותיהם את מה שראו. זה רק 'ניצוץ אור קלי', לקראת הגאולה השלמה. ויש לדעת שאסור עדיין 'איסור חמור מאד' להיכנס להר הבית.

כרך ד', אגרת אשיט מר פרנק, ראש פקידי יק"א · ה' ניסן תרפ"ה

המלצה על הגביר אליעזר דוד קרופבניצקי מוורשה, בעל תוכנית ליישוב הארץ באופן חקלאי וטכני, ובקשה לייעץ לו.

כרך ד', אגרת אשכב הסתדרות 'המזרחי' העולמית · כ"ה ניסן תרפ"ה

ברכה להנחת אבן הפינה לבית ספר למלאכה וחקלאות של 'בית חלוצות מזרחי' בעמק הארזים ליד מוצא; אינו יכול להשתתף.

כרך ד', אגרת אשכו הנהלת פיק"א · כ"ג אייר תרפ"ה

המלצה על א"ד קרופבניצקי מוורשה, סוחר עשיר בעל ניסיון בהתיישבות, בהצעתו על קרקע בקברה, ובקשה להציעה לברון.

כרך ד', אגרת אשכט מר שלמה פרץ קמינר וחבריו · ה' סיון תרפ"ה – ירושלים

הגיעה קובלנה מ'הכשרת הישוב' על השגת גבול בקרקע שכמעט נקנתה. אינו מקבל טענה מצד אחד, ומבקש לדעת את העניין לפני שיעשו צעדים.

כרך ד', אגרת אשלא הרב דוד צבי חן, רב צ'רניגוב · ערב ראש חודש תמוז תרפ"ה

הרב קוק מציע שבתפילתם על קבר רחל יאמרו את מזמור יום רביעי ('אל נקמות') שבע פעמים, אולי עם תקיעות ושלוש עשרה מידות, 'לרומם כבוד שם שמים ולהשפיל קרנות זדים'; ואף שצריך לשים לב לשפלות הדור, 'נקמה במילתא גדולה היא' (ברכות לג א).

כרך ד', אגרת אשלח – · ראה כרך ד', אגרת אשמ

אגרת כפולה - ראה כרך ד', אגרת אשמ.

כרך ד', אגרת אשמ הגברת בירגר · ט"ז מנחם אב תרפ"ה (מאת המזכיר בשם הרב)

חובה לתקן עירוב במושב (במורד) כדי למנוע חילול שבת, ולקבוע גוי לחליבת הבהמות בשבת. הרב קוק דורש תיקונים אלה בכל מקומות הישוב.

כרך ד', אגרת אשמא הנדיב נתן שטראוס · כ"ג מנחם אב תרפ"ה - ירושלים

שטראוס קנה מד"ר לוי את המגרש ליד קבר רחל, שרבנים, ובראשם הרב צבי הירש קלישר, השתדלו לקנותו למוסד דתי של תורה ותפילה; גם יועד בית רחל' פעל לכך. הרב קוק מבקש שיקדיש את המגרש למוסד דתי, באישור הרבנות הראשית.

כרך ד', אגרת אשדמ מר דב חביב, ראש עיריית ראשון לציון · י"א אלול תרפ"ה - מוצא

הגיע הזמן שהמושבה תהיה קהילה שלמה עם רב. הרב קוק ממליץ על הרב זבולון חיים חרל"פ, מגדולי הרבנים הצעירים, בקי בהליכות החיים, בעל אהבה לאומית, דרשן ונואם.

כרך ד', אגרת אשמה יושבי ארץ הקודש · א' דסליחות תרפ"ה

הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי, מנהל עץ חיים, תיקן לוח מדויק לפי האופק של ארץ ישראל לזמני הדלקת נרות ומוצאי שבת. הרב קוק מבקש מסוחרים, מלונות ובתים לתלות אותו על הקיר.